

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Pototnik. — Tisk: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIII.

Celovec, petek, 10. oktober 1958

Štev. 41 (857)

Rešitev je samo v priznanju polne enakopravnosti

Če je g. deželni glavar iskreno mislil, da bo s svojim odlokom napravil red, je bila to zmotna. Nasprotno je nastala še večja zmešnjava, da danes nihče ne more preceniti njenih posledic.

Kdor pa morda pričakuje, da bo zdaj po farsu „svobodne“ odločitve končno prišla pomiritev, se še bolj moti. Nered ni osnova za red in nezakonitost nikdar ne more biti podlaga za zakonitost. Zato mora po tej igri nujno slediti le še večja zmešnjava. Odgovorni učitelji se danes tudi že sprašujejo, kako bodo mogli izpolnjevati svojo odgovorno nalogo, ker je na osnovi odredbe iz leta 1945 o dvojezičnem pouku vsaj v prvih treh stopnjah izvajanje odloka deželnega glavarja z dne 22. septembra enostavno nemogoče.

Vse kaže, da se tudi odgovorni činitelji zavedajo tega kaosa in zato v sicer nemoralni toda v marsičem zelo zanimivi in poučljivi medsebojni polemiki drug drugemu pripisujejo odgovornost za to nerazveseljeno stanje. Najbolj zanimivo pri tem pa je dejstvo, da se niti socialisti niti ÖVP ne upajo razkrinkati in imenovati edinih resničnih krivcev tega stanja: hujškaških organizacij, združenih v Kärntner Heimatdienst!

To je samo nov dokaz za našo trditev, da v manjšinski politiki ni več gospod položaja vlada, marveč odločajo v tem vprašanju kakor pred vojno nepopolnoljivi velenemški šovinisti. Saj je sam varnostni direktor dvorni svetnik dr. Odlasek izjavil pred delegacijo ZSO in NskS, da je tem hujškačem zrasel spet greben zaradi tega, ker na vseh položajih, od občine pa gor do najvišjih mest, sedijo sami nacisti. Vsekakor verodostojna pričča in nam nič ne more zameriti, če tako upravičeno primerjamo današnji položaj z leti pred zasedbo Avstrije po nacistični Nemčiji, ko je Maier-Kaibitschev aparat koval usodo našemu ljudstvu.

Zato se pač nihče ne sme čuditi, če je naše ljudstvo spet zastrahovano in naslednikom Maier-Kaibitscha ni hotelo dati v roke argumentov, da bi ob svojem času spet lahko izseljevali in zapirali našega človeka, češ: „Za vas v domovini ni prostora, ker ste se na osnovi podlag, ki jih imamo v roki, vedno priznavali za Slovenca“. Ali ni naravnost značilno, da je oblast, ki je na osnovi pritožb okoli odjav poslala poizvedovat v naše kraje žandarje in tajne policiste, doživela ravno nasprotno: naši ljudje so pred njimi molčali, ker so jim še v kosteh posledice poizvedovanja po Gestapo in „raztrgancih“. Le na ta način z našajo „svobodne“ odjave baje 75 do 96,8 odstotkov.

Vsled tega je vsako govoričenje o kakršni koli „svobodni“ odločitvi farsa. Tega se mora zavedati deželna vlada, kakor predvsem zvezna vlada, ki je edina pristojna za reševanje manjšinskega vprašanja.

Da to vprašanje sili in kriči za rešitvijo, so menda zadnji dogodki dokazali dovolj jasno. Koroški Slovenci smo na protestnem zborovanju nedvoumno izpovedali svoje gledanje in vlado pozvali, da začne končno ukrepati, ker bi sicer morali seči po samopomoči. Z razumljivim zadoščenjem smo v naši upravičeni borbi vzeli na znanje, da je tudi Jugoslavija, v kateri živi večina našega matičnega naroda, v tem usodnem trenutku dvignila svoj glas v zaščito slovenske manjšine na Koroškem. Strmimo pa nad topostjo gotovih krogov v deželi, ki se razburjajo nad tem „vmešavanjem“ in so pričakovali, kakor za časa Seipla, dvojno linijo Beograda in Ljubljane. V svoji zmešnjavi so pozabili celo na svojo ideologijo, da se za utemeljitve svojih navedenih poslužujejo istih kleветniških argumentov, kakor kominforma, kar nikakor ni v skladu niti z „nevtralnimi“ niti z zapadno usmerjeno Avstrijo. Vse pa kaže, da Dunaj, ki je sam storil isti korak v korist avstrijske manjšine v Italiji, tega koraka Jugoslavije ne ocenjuje tako ozkosrčno. Le tako je razumeti izjavo predsednika kluba ÖVP dr. Malete, da je pri reševanju koroškega šolskega

Odločen protest jugoslovanske vlade zaradi dogodkov na Koroškem: Jugoslavija opozarja Avstrijo na obveznosti, ki jih je prevzela z Državno pogodbo

Jugoslovanski veleposlanik na Dunaju Jože Zemljak je zadnjo soboto predal državnemu tajniku v zunanjem ministrstvu dr. Kreiskyju protestno noto jugoslovanske vlade v zvezi z dogodki na Koroškem. Vlada FLR Jugoslavije v svoji noti protestira proti odloku deželnega glavarja ter pričakuje, da bo avstrijska vlada preprečila izpolnitev tega odloka.

V svoji noti poudarja jugoslovanska vlada, da mora kot podpisnica Državne pogodbe iz leta 1955 opozoriti na nekaj dejstev v zvezi s problemom manjšine. Uvodoma ugotavlja, da je koroška deželna vlada z odredbo z dne 3. oktobra 1945 predpisala dvojezični šolski sistem na južnem Koroškem in da je zakonito veljavna te odredbe potrdila tudi avstrijska zvezna vlada s svojim tolmačenjem z dne 11. septembra 1957, po katerem je odredbo mogoče spremeniti le z zveznim ustavnim zakonom. Čeprav avstrijske oblasti odredbe nikoli niso v celoti izpolnjevale — je rečeno v noti — pomeni ta odredba v načelu precej ugodno ureditev odnosov med obema narodnostnima skupinama na Koroškem in je bil s tem tudi po mnenju takratnih avstrijskih vladajočih činiteljev na zadovoljiv način urejen problem manjšinskega šolstva. Kot dokaz navaja nota, da je koroška deželna vlada uradno razglasila to ureditev šolstva kot popravek koroškim Slovincem prizadejanih krivic in je koroški deželni zbor dne 29. januarja 1947 soglasno potrdil veljavnost te odredbe; na posvetovanju šolskih nadzornikov in predstavnikov koroških Slovencev o stanju v dvojezičnih šolah dne 6. okto-

bra 1953 so potrdili koristnost in uporabnost načela o dvojezičnem šolstvu; avstrijski državniki so ob pogajanjih za Državno pogodbo navajali to odredbo kot dokaz pozitivne ureditve manjšinskega šolstva in avstrijska vlada je v svojem poročilu za leto 1953/54, ki ga je poslala ožji komisiji OZN za preprečevanje diskriminacije in za zaščito manjšin, navedla odredbo o dvojezičnem šolstvu kot dokaz zadovoljive ureditve manjšinskega vprašanja v Avstriji.

Nota poudarja, da je jugoslovanska vlada na podlagi takšnih izjav in gledišč avstrijskih uradnih predstavnikov pričakovala, da bo začela avstrijska vlada uveljavljati člen 7 Državne pogodbe na podlagi demokratičnih načel, ki so že prišla do izraza v odredbi o šolstvu z dne 3. 10. 1945. Avstrija se je s to pogodbo zavezala, da bo izpolnila svoje demokratične obveznosti do manjšine, kar je bil tudi eden izmed razlogov, da je Jugoslavija podpisala to pogodbo. Z odlokom deželnega glavarja pa se avstrijska vlada izmika tem obveznostim, ker z njim v celoti spreminja dosednji sistem šolstva na Koroškem ter občutno in bistveno zožuje dosedanje pravice slovenske manjšine na

področju šolstva, slovenski jezik pa obravnava kot tuj jezik na Koroškem. To je v očitnem nasprotju s členom 7 Državne pogodbe, katerega namen seveda ni, da bi zmanjšal pravice manjšin, marveč da jih v demokratični smeri še bolj razvije.

Jugoslovanska vlada izraža v svoji noti mnenje, da bo prišla slovenska manjšina na Koroškem s tem odlokom v še bolj neenakomeren položaj, kar mora neogibno ustvariti vzdušje nerazumevanja in zaostritev odnosov med obema narodnostnima skupinama. Objava tega odloka prav v času jugoslovansko-avstrijskih pogajanj o vrsti odprtih vprašanj, vstevši vprašanje uveljavljanja člena 7 Državne pogodbe, in ko je bilo že videti nekatere sado-ve glede nadaljnega ugodnega razvoja stikov in sodelovanja med obema sosednima deželama, je tem bolj nepričakovan udarec po dosedanjih naporih.

Vlada FLR Jugoslavije — je ob koncu rečeno v noti — iz vseh teh razlogov odločno protestira proti temu odloku in pričakuje, da bodo avstrijske oblasti preprečile njegovo izvajanje. Jugoslovanska vlada meni, da bi pomenil položaj, ki bi nastal z izpolnitvijo tega odloka, ki ni v skladu s členom 7 Državne pogodbe o vprašanju šolstva in ki v negativnem smislu prepušča tudi izpolnitev ostalih določb Državne pogodbe o zaščiti manjšin, stalno obremenitev jugoslovansko-avstrijskih odnosov, kar ni v interesu ne Avstrije ne Jugoslavije.

Predsednik vlade LR Slovenije Boris Kraigher:

Dvojezično šolstvo — dokaz narodnostne strpnosti

V zvezi z odlokom deželnega glavarja, s katerim je bil zadan hud udarec dvojezičnemu šolstvu ter s tem politiki strpnosti in medsebojnega razumevanja, je predsednik vlade LR Slovenije Boris Kraigher dovolil glavnemu uredniku radia Ljubljana intervju, ki so ga objavili tudi vsi slovenski listi. Predsednik vlade Kraigher je, ko je odgovarjal na razna vprašanja v zvezi s položajem na Koroškem, dejal med drugim:

Ogorčenje in zaskrbljenost naše javnosti ob tem dogodku je popolnoma razumljiva in menimo, da je globoko utemeljena. Za nas, ki smo v zadnjih letih ustvarili razmeroma tesne in dobre zveze, zlasti z deželno vlado Koroške in sosednjimi avstrijskimi pokrajinami na sploh, predstavlja to dejanje, moram priznati, tudi precejšnje presenečenje. V vseh razgovorih in srečanjih, ki smo jih imeli v zadnjih letih razmeroma mnogo, smo dobili vtis, da koroška deželna vlada resnično in iskreno želi dobre odnose z Jugos-

lavijo, še posebej z republiko Slovenijo. Menili smo, da vodijo naše sosedje v vprašanju teh odnosov v glavnem enaka načela, da bo začela avstrijska vlada nasprotovanja proti vsem nacistično-šovinističnim tendencam in proti vsem tendencam, ki bi mogle slabiti dober sosedski odnos.

To dejanje pa lahko označimo za popuščanje tistim šovinističnim tendencam na področju Koroške, ki imajo skoraj značaj popuščanja tendencam, ki v današnjem svetu, zlasti po suški in madžarski krizi, vodijo politiko zaostrovanja odnosov v svetu, politiko razplamtevanja hladne vojne.

Ravno na temelju reševanja problema dvojezičnosti šolstva na Koroškem so se ustvarjali prvi pogoji za razvijanje odnosov na temelju opuščanja vprašanj, ki bi mogla vzbujati nezaupanje med sosedmi. Ta dogodek predstavlja tak udarec za slovensko manjšino, da nam je popolnoma razumljivo, da ga ne bo mogla sprejeti,

ne da bi najodločneje protestirala in sprožila najodločnejšo akcijo proti izvedbi tega odloka. To pa seveda nikakor ne more prispevati k urejanju dobrih sosednih odnosov in mora imeti nujno za posledico tudi ustrezno reakcijo jugoslovanskih narodov, ki so seveda življenjsko zainteresirani v borbi za zaščito naših nacionalnih manjšin.

Prav izvajanje odredbe o dvojezičnosti v šolstvu, ki je bila sprejeta nekako točno pred 13 leti, je omogočilo, da smo se lahko dosledno držali načela nevmešavanja v notranje zadeve sosedne države. Po tem načelu se na vsak način moramo in se bomo ravnali tudi v prihodnje. To

Papež Pij XII. umrl

Včeraj zjutraj je ob štirih sporočil radio Vatikan, da je v svoji poletni rezidenci Castel Gandolfo umrl papež Pij XII. Eugenio Pacelli se je rodil 2. februarja 1876 v Rimu, bil leta 1899 posvečen za duhovnika in leta 1939 kronan za papeža. Ob tej priložnosti si je tudi nadel ime Pij XII. Papež Pij XII. je v zadnjem času vedno bolj bolehal. Končno so nastopile motnje v krvnem obtoku možganov. Dvakrat ga je zadela možganska kap, kar je povzročilo njegovo ohromitev in nazadnje smrt.

pa ne pomeni, da se lahko odrečemo obveznostim, ki jih je sosedna Avstrija s polnoveljavnimi mednarodnimi pogodbami sprejela. Vse to torej vodi k resnemu zapletanju naših odnosov, ki so se, kot sem rekel, prav v zadnjih letih začeli prav dobro razvijati in so zlasti na kulturnem področju privedli do nekaterih zelo ugodnih in lepih rezultatov. Bojimo se, da bi ti uspehi, kakor nadaljnji stiki, po-

(Nadaljevanje na 2. strani)

vprašanja treba upoštevati tudi zunanje politične aspekte in le tako so razumljivi ne- nadno tudi bolj stvarni glasovi o naši manjšini in celo skrb za manjšino v „Volkszeitung“, ki prej kar ni mogla najti dovolj črne za svoje črno sovraštvo do vsega, kar je slovenskega.

Koroški Slovenci smo v vsej zgodovini in še prav posebno po pariški odločitvi vedno lojalno izpolnjevali vse obveznosti do avstrijske domovine, vendar tudi nikdar nismo zamolčali svoje kulturne in krone povezanosti s slovensko narodno celoto. Kot manjšina bomo biti most med sosednima narodoma in sosednima državama, za izvrševanje te plemenite službe pa zahtevamo priznanje pravice, ki nam grejo po ustavi in Državni po-

godbi. Od terjanja le-teh ne bomo odnehali in se bomo zanje borili tako dolgo, da jih bomo tudi dosegli. Želimo pa, da bi te borbe za najosnovnejše pravice v kulturni državi ne bilo več treba, potem tudi ne bo več potrebna nobena nota Jugoslavije, ki s svojim pristopom k mednarodni avstrijski Državni pogodbi ni garantirala le meja, marveč si je na drugi strani kot partner zagotovila tudi možnost ukrepanja v zaščito pravic svojih manjšin v smislu člena 7 Državne pogodbe.

Le v priznanju polne enakopravnosti tudi slovenskim deželanom bo končno 10. oktober res praznik nedeljene Koroške, ne pa, kakor doslej, dan za razplamtevanje novih šovinističnih strasti in hujškanja proti sodeželanom slovenske narodnosti.

Mnenje drugih:

Vielleicht ist es angebracht, bei dieser Gelegenheit auch ein Wort über die Zweckmässigkeit der Erlernung slawischer Sprachen zu sagen. Als man für Österreichs Pavillon bei der Weltausstellung in Brüssel die Hostessen suchte, hatte man besondere Schwierigkeiten, Mädchen zu finden, die in slawischen Sprachen beschlagen sind. Das gleiche Problem taucht auch immer wieder auf, wenn es um die Besetzung von Posten des diplomatischen Dienstes oder der Aussenhandelsstellen geht. Heute schon bemühen wir uns, wenn auch mit geringem Erfolg, den Handel mit den Oststaaten auszuweiten, aber wir hoffen doch, dass einmal andere politische Verhältnisse eintreten werden und der Eisenerne fallen wird. Dann könnte sich ein ebenso reger Verkehr mit dem Osten entwickeln, wie er heute mit den Staaten des Westens besteht. Zu diesem Zeitpunkt werden wir Menschen brauchen, die nicht nur Englisch und Französisch sprechen, sondern sich auch in einer slawischen Sprache unterhalten können oder die Grundlage dafür besitzen, sie sich raschestens anzueignen. Vielleicht wird dann, wenn der Zwang in der Unterrichtssprache wegfällt, mancher das Erlernen von Sprachen, auch einer slawischen, unter freieren Gesichtspunkten sehen.

»Volkszeitung«, Celovec

Dejansko je pa Wedenig, razume se, da v sporazumu z Dunajem, uničil šolsko odredbo iz leta 1945 ter s tem oropal slovensko manjšino njenih že pridobljenih pravic. Tako ravnanje je pa še nekaj hujšega. Z njim je Avstrija prevarila tudi velesile, katerim se je pred podpisom mirovne pogodbe moralno obvezala, da bo manjšinsko šolstvo uredila na podlagi načel, zapadenih v odloku iz leta 1945. Može, ki so to obljubili zaveznikom, so še danes v vodstvu obeh vladajočih strank avstrijske republike. Ker so snedli danes besedo, bi ne zaslužili drugega, kot da bi velesile mirovno pogodbo iznova pregledale ter jo podvrgele reviziji. To bi tembolj zaslužili, ter trpe, da se je zadnje čase razplamtelo na Koroškem pravo nacionalistično nasilje proti Slovincem... Surova nacionalistična predznanost, kot je bila v navadi prejšnje čase in zlasti še pod Hitlerjem! In vodilni možje, ki take sramotne razmere trpijo, se istočasno odločno bore za narodne pravice nemške manjšine na Južnem Tirolskem. Niti v misel jim ne seže, da jim manjka za to sleherni moralna legitimacija!

»Novi list«, Trst

Trotzdem sind die Eltern, welche gegen die gemischtsprachige Schule sind, gezwungen, sich diesem Erlasse zu beugen. Denn, solange seine Legalität nur strittig ist, besteht die Gefahr, dass sein Ignorieren den Anschein erweckt, es gebe tatsächlich nur eine geringfügige Gegnerschaft gegen die gemischtsprachige Schule. Da nun die ländliche Bevölkerung bekanntermaßen wenig Neigung zu schriftlichen Eingaben zeigt und sich meist auch nicht sehr leicht dabei tut, hat der „Kärntner Heimatdienst“ zur Vereinfachung der Abwicklung für einheitliche Antragsformulare gesorgt, die in grösserer Zahl gesammelt abgegeben werden.

»Süd-Ost-Tagespost«, Graz

Kako slabo uslugo je storil sebi in svoji stranki socialistični deželni glavar Wedenig, ko je izdal odlok o ukinitvi obveznega dvojezičnega šolskega pouka, nazorno kažejo izvajanja glasila Stajarske ljudske stranke „Süd-Ost-Tagespost“ pod naslovom „Šolska zmešnjava na Koroškem“. Ta časopis, ki je znan po svojem nepomirljivem stališču nasproti Slovincem, izraža na ves glas prepričanje, da je „deželni glavar izdal svoj odlok očitno na pritisk tistih organizacij, ki so pripravile „svarilne šolske stavke“ na Koroškem“. Znano je, da so šolske stavke organizirale šovinistične organizacije pod vodstvom bivših nacistov. Potemtakem je desničarska „Tagespost“ izklepetala pred vso javnostjo tisto „skrivnost“, ki so jo predstavniki koroških Slovencev v svojih protestnih izjavah že zdavnaj odkrili: da namreč odlok deželnega glavarja ni nič drugega kot kapitulacija pred zagrizenimi šovinističnimi elementi.

»Ljudska pravica«, Ljubljana

In der Schule Mannswörth-Schwechat in Niederösterreich wird ein Schulstreik durchgeführt... Was geschieht dort? Die Schulbehörden gehen mit Verwaltungsstrafen gegen die Eltern vor. Um wieviel einfacher haben es Grossdeutsche in Kärnten. Hier hat man noch nichts von solchen Strafbescheiden gehört. Wahrscheinlich ist es in dieser Form hier auch schwerer möglich, da die Initiatoren in der Regel keine Kinder in der Schule haben und die Bestrafung der oftmals durch wirtschaftlichen Druck (die NZ berichtete sogar, dass Kinder an „Streiktagen“ auf dem Weg zur Schule geschlagen und verletzt worden sind) gefügig gemachten Eltern ungerecht wäre. Dies ist richtig. Die Rädelsführer, die den Menschen ihre Meinung aufzuzwingen versuchen, müssten aber zur Verantwortung gezogen werden, dann würde der Friede im Lande recht bald wieder hergestellt werden.

»Volkswille«, Celovec

Koroški deželni glavar Ferdinand Wedenig:

Država naj takoj uresniči člen 7 Državne pogodbe

Deželni glavar Wedenig je takoj po objavi intervjuja predsednika vlade LR Slovenije Kraigherja dal zastopniku tiska posebno izjavo, v kateri je dejal:

Če vodilna osebnost, kot je šef slovenske vlade v Ljubljani, jemlje odlok deželnega šolskega sveta za Koroško o vmesni rešitvi šolskega vprašanja na jezikovno mešanem ozemlju kot povod, da izrazi bojazen glede bodočih gospodarskih in kulturnih stikov med Jugoslavijo in Avstrijo, potem sem mnenja, da ta izjava ni posebno pametna. Moralo bi biti splošno znano, tudi v Ljubljani, kako zelo so se Korošci trudili, da bi za manjšinski problem po letu 1945 našli rešitev, ki bi zadovoljila oba narodnostna dela. Zelo bi obžaloval, če bi zaradi specialnega vprašanja, kakor je manjšinsko vprašanje na Koroškem, s strani našega južnega sosedu žrtvovali celotno državopolitične interese. Bojim se, da je narodnostna nestrpnost kljub skupni strašni preteklosti še močnejša kot stvarna dejstva.

Šolska odredba iz leta 1945 ne more biti plod demokratične odločitve, ker nikdar ni bila izdana od zakonodajne ustanove, marveč samo od provizorične vlade po vojnih dni. Treba je opozoriti na to, da je prvotno odločanje o odredbi tudi del Slovencev, ki so zahtevali čisto slovensko šolo. Tudi prof. dr. Tischler, ki je v takratni provizorični vladi zastopal odredbo, ne more izpodbijati, da naj bi predstavljala provizorično rešitev, ki sicer ni obetala biti idealna rešitev, pač pa uporabna osnova za zbiranje izkušenj.

Mnenja sem, da se zdaj more in se mora najti dokončna rešitev, kakor je predvidena v Državni pogodbi. Če predsednik Kraigher trdi, da je s sedanjim odlokom deželnega šolskega sveta razveljavljena odredba iz leta 1945, potem je to napačno. Dvojezična šola naj bi bila tudi v bodoče

ohranjena za vse, ki jo hočejo imeti. Menim, da predstavlja dvojezična šola na jezikovno mešanem ozemlju uporabno rešitev, vendar ne more o tem, kakšno šolo naj otrok obiskuje, nihče drugi odločati kot pa za vzgojo pristojni. Tej okoliščini odgovarja odlok.

Že več let se socialistom očita odgovornost za šolsko odredbo iz leta 1945. Ugotavljam, da je ta odredba nastala z enodušnim sklepom strank, ki so bile zastopane v provizorični vladi, in v tej vladi so bili socialistični člani v manjšini. Pozneje niso le Volkspartei in FPÖ marveč tudi komunisti vedno spet zahtevali odločitev potom staršev. Zdaj, ko je ta odločitev z odlokom omogočena, govorijo komunisti in volksparteijevci o odvzemu pravic manjšini oziroma o tem, da je bila slovenski manjšini odvzeta pravica priznavanja. Ta okret je nerazumljiv in priča o pomanjkanju čuta, odgovornosti. Volkspartei ve prav tako, kakor morajo vedeti vse druge stranke, da tistim, ki hočejo dvojezično šolo, ničesar ne bo vzeto. Minister za pouk dr. Drimmel naj se pri svojih strankarskih prijateljih zahvali za razmere, ki trenutno vladajo na Koroškem.

Dežela Koroška zahteva od države takojšnjo izvedbo člena 7 Državne pogodbe, da bodo pravice slovenske manjšine našle svojo jasno zaščito, zakonito podlago. Koroška se je naveličala, biti vedno odgovorna za stvar, za katero je izključno pristojna država. Če Volkspartei dvomi, da odlok deželne vlade ne bi vzdržal ustavnopravne preizkušnje, potem je v pristojnosti ministra za pouk, da ta odlok razveljavi. Vsekakor mi je odgovornost napram deželi Koroški narekovala, da sem z odlokom omogočil prehodno rešitev, ker država doslej ni sprejela nobene odločitve.

Dvojezično šolstvo — dokaz narodnostne strpnosti

(Nadaljevanje s 1. strani)

stali zelo problematični in zelo dvomljive vrednosti, če ne bodo pristojne avstrijske in koroške oblasti z ustreznimi ukrepi popravile ta nepravilni korak proti slovenski manjšini. Vendar pa moram reči, da smo globoko prepričani, da bo tudi po tem neprijetnem dogodku zmagala treznost in bodo pristojne avstrijske oblasti ukrenile vse potrebno, da se ne bi prekinila pot utrjevanja medsebojnega zaupanja in zbliževanja, po kateri smo uspešno hodili v zadnjih letih.

Menim, da mora tudi naše prebivalstvo, ki sodi in razmišlja o teh dogodkih, voditi predvsem še naprej ista misel, kot nas je vodila doslej, to je iskati rešitve, iskati ukrepe, ki bodo mogli zagotoviti takšno pot, kot sem prej dejal, in ki bodo lahko pripomogli k zmagi treznosti tudi na drugi strani naše meje.

Prepričali smo se, da spada načelo dvojezičnosti k tistim načelom, ki najbolj rešujejo problem in sožitje nacionalnih manjšin z večinskimi narodom pod določenimi pogoji. Zdi se nam, da je to najboljša in najpravičnejša rešitev prav zaradi tega, ker najdosledneje onemogoča razvijanje kakršnih koli nacionalističnih tendenc, najdosledneje uveljavlja načelo enakopravnosti, najodločnejše odstranjuje iz politične borbe problem nasprotij med posameznimi narodi. Po tem načelu namreč postane pripadnost k eni ali drugi narodnosti na določenem področju nevažna in ne vodi k temu, da se otrok od prvih let, ko se zave svoje osebnosti, začneja pravzaprav vzgajati v duhu neke nacionalne ozkosti nasproti pripadniku druge narodnosti, s katero živi skupno v isti vasi, v istem mestu, isti ulici in isti šoli. To je načelo, ki omogoča, da se otroci ne glede na narodno pripadnost že v najzgod-

nejši mladosti uče strpnosti in medsebojnega prijateljstva, ki ne temelji na kvalitetah narodnostne pripadnosti, ampak na osnovnih kvalitetah človeka in človečanskih odnosov med ljudmi, kot sodelavcev in soborcev za enake oziroma podobne ideale in cilje, ki so prav gotovo na Koroškem popolnoma enaki tako za pripadnike avstrijske kakor za pripadnike slovenske narodnosti, čim se eliminira problem meja, problem teritorialne pripadnosti področja k eni ali drugi državni tvorbi, čim se eliminira neenakopravnost med narodi.

Dvojezična šola je prav zato izrednega vzgojnega pomena za sodobnega naprednega človeka in smo jo tudi imeli za najboljšo rešitev in za pogoj, ki omogoča ustvarjanje dobrih odnosov med našimi deželami. Proti temu načelu menimo, da more nastopiti samo tisti, ki ne želi dobrih odnosov, ki je nacionalno ozek in ni sposoben za nacionalno strpnost. To pa prav gotovo niso tisti ljudje, na katerih lahko gradimo borbo za boljše življenje delovnega človeka tako v Jugoslaviji kot v Avstriji.

Ker je bilo prav na Koroškem sprejeto to načelo dvojezičnosti in se je začelo prvič uveljavljati — čeprav ves čas z veliko težavo in mnogimi omejitvami — smo bili, lahko rečem, ponosni na to, da smo prav tukaj našli rešitev, ki je pravzaprav redkokje v današnjem svetu že našla konkretne oblike. Zato smo bili v naših odnosih tudi strpni, potrpežljivi, ker smo se zavedali, da je to nekaj, kar je pravzaprav novo in kar se mora v življenju in v praksi uveljaviti in utrditi in kar mora premagati celo vrsto resnih težav, kakršne mora premagovati vsaka nova oblika odnosov med ljudmi v današnjem svetu. To je bil pravzaprav tudi eden od vzrokov, ki je vodil k razmeroma globokim medsebojnim simpatijam med nami in političnimi predstavniki na Koroškem. In zato bo toliko večja škoda, če ne bodo našli poti, da se ta problem ponovno postavi v okvire, po katerih se je, kakor sem rekel, v preteklih letih začel že zelo dobro razvijati.

PO ŠIRNEM SVETU

New York. — Sovjetska zveza je predložila OZN resolucijo v kateri poziva vse države, ki posedujejo atomsko orožje, da prekinajo poskuse s tem orožjem in začnejo razgovore o sklenitvi sporazuma za prenehanje poskusov z jedrskim orožjem. Pobuda SZ je za pozdraviti, vendar se je doslej pokazalo, da so vse pobude brezuspešne, ker s poskusi še vedno nadaljujejo.

Pariz. — V soboto so objavili v Parizu uradne rezultate referendumov o novi francoski ustavi, izvedenih za Gvinejo, ki je glasovala proti in je bila proglašena za neodvisno državo. Vpisanih volivcev je bilo 45,8 milijona, od katerih je glasovalo 36,8 milijona volivcev. Veljavni glasovi je bilo 36,4 milijona, od tega jih je bilo pozitivnih 31 milijonov. Proti novi ustavi je torej glasovalo 5,4 milijona volivcev.

Kairo. — Odbor za politična vprašanja Arabske lige se je načelno izrekel za pomoč začasnemu alžirski vladi v znesku 12 milijonov funtov. Stališče alžirske vlade o tem sta v političnem odboru Arabske lige obrazložila minister za severnoafriške zadeve Abdel Hamid el Nehri in minister za kulturo Ahmed Tefik el Madani.

Terezín. — V Terezínu, severno od Prage, so v nedeljo z vsemi vojaškimi častmi pokopali posmrtno ostanke okrog 4000 ruskih, jugoslovanskih, francoskih in poljskih borcev, ki so bili internirani v nacističnem taborišču v Flensburgu in so gradili podzemne tovarne raket tipa »V« ter so jih nacisti pobili. Mnogi grobovi so odkrili šele letos spomladi.

Konakri. — Avtonomna zbornica je svečano razglasila neodvisnost dežele ter se proglasila za ustavodajno skupščino. Gvinejo bodo proglasili za republiko. Skupščina je prejela načela OZN in dala vladi vsa pooblastila za prijavo dežele v članstvo OZN. Skupščina je proglasila tudi amnestijo za vse politične jetnike.

Bonn. — Gospodarski krogi napovedujejo, da bo proizvodnja jekla še nadalje nazadovala. Jeklarska industrija obratuje že sedaj le z 80 do 85 odstotno zmogljivostjo. Z dela so odslavili doslej že 5500 delavcev. Proizvodnja jekla se je letos v prvih osmih mesecih zmanjšala za 2,5 odstotka v primerjavi z istim lanskim obdobjem. Jeklarji pravijo, da bodo obratovanje kmalu omejili na 75 odstotkov zmogljivosti.

Portland. — Podpredsednik ZDA Nixon se je v govoru ponovno zavzel za nepopustivejšo politiko ZDA na Daljnem vzhodu in nasproti LR Kitajski. Menil je, da prepuštev Kveoma in Matusja ne bi prinesla miru. Politika trde roke nasproti LR Kitajski je po njegovem mnenju politika miru, dokler bo politika popuščanja pomenila politiko vojne. Rekel je tudi, da ZDA zagovarjajo načelo, da uporaba sile v urejanju mednarodnih sporov ni dopustna.

Moskva. — Med svojim obiskom v Moskvi je vdova bivšega ameriškega predsednika Roosevelta izjavila, da je prepričana, da sovjetsko ljudstvo ne želi vojne, ker je samo doživelo vse njene strahote. Rusko ljudstvo je bilo mnogo bolj zapleteno v vojno kakor ameriško, zato mu je vojna toliko bolj odvratna.

Little Rock. — Guverner ameriške države Arkansas Faubus je izjavil, da ne bo nikoli dovolil, da bi v Little Rocku ponovno odprli šole na osnovi integracije. Nadalje je rekel, da bo pomagal skupini privatnikov, da bodo odprli privatne šole na osnovi segregacije. Skupina privatnikov se je pravkar lotila zbiranja sredstev, iskanja prostorov in opreme, da bi odprli privatne srednje šole samo za bele otroke.

Dunaj. — Obrambni minister Graf in njegov namestnik, državni sekretar v ministrstvu dr. Stefani sta odpotovala s skupino višjih oficirjev na uradni obisk v Sovjetsko zvezo. Avstrijsko vojaško delegacijo je povabil v Sovjetsko zvezo sovjetski obrambni minister Malinovski. Ogledali si bodo Sovjetske vojaške šole in druge vojaške ustanove ter orožje ipd.

Slovenski kulturni delavci o šolskem vprašanju na Koroškem

Zadnji dogodki na Koroškem, ki ne pomenijo le veliko krivico slovenski manjšini, marveč hkrati tudi hud udarec dosežani politiki mirnega sožitja med obema narodoma v deželi ter politiki prijateljskega sodelovanja med sosednjima državama, niso vzbudili splošno zanimanje samo pri nas na Koroškem in v Avstriji. Naletni so na odločen odpor tudi v Sloveniji in Jugoslaviji, kjer najostreje obsojajo ta način reševanja manjšinskega vprašanja, ki ne pomeni nič drugega kot pa dej-

stvo, da pri nas sile nepomirljivega nacionalizma in šovinizma spet nevarno dvigajo glavo, da se spet uveljavlja velenjska in nacistična miselnost, hkrati pa tudi še bolj nevarno dejstvo, da oblasti v deželi in državi ta razvoj mirne duše trpijo in se mu, kakor kaže ravno primer koroškega šolstva, celo uklonijo.

Do tega razvoja je zavzela stališče tudi vrsta pomembnih kulturnih delavcev Slovenije in objavljamo tukaj nekatera izmed teh izjav, ostale bomo pa ponatisnili v prihodnji številki.

To, kar grozi naši narodni manjšini, je fašizem

Novice, ki glede slovenskega šolstva prihajajo s Koroškega, mi vzbujajo ogorčenje in začudenje. To, kar grozi naši narodni manjšini, je fašizem, ki ga poznamo iz preteklosti in ki ga označujeta narodna nestrpnost in nasilje. Če del kakega naroda ni tako srečen, da bi lahko s svojimi brati živel v matični domovini, mu morajo biti zjamčene vsaj osnovne pravice, da ohrani svoj materinski jezik in da se ga enakopravno in svobodno poslužuje. To je najmanj, kar more zahtevati, ker v položaju, v kakršnem je, s tem nikogar ne more ogroziti. Uveljavljanje teh osnovnih pravic je tudi doprinos miru, zakaj zatiranje manjšin je neredko leglo mednarodnih nesporazumov in ognjišče sporov.

Tega bi se morali posebno zavedati ti-

sti krogi, ki bi morali biti po svojem položaju varuhi ustavnih pravic ne samo večine, ampak tudi manjšine, in ne na slepo nasedati vpitju kratkovidnih šovinstov, ki nimajo opore v ljudstvu. Nimajo opore, pravim, ker tvorijo le tenko plast, večina ljudstva obeh narodnosti pa hoče mirnega sožitja, medsebojnega spoznavanja in razumevanja.

Želim, da bi koroški Slovenci pogumno izbojevali zmago v boju za svoje pravice. A mi, ki nam ne more biti vseeno, kako bo s slovenskim šolstvom na Koroškem, jim nudimo vso moralno podporo. To smo dolžni sebi in njim ter miru na svetu, ki sloni v veliki meri na spoštovanju človeških pravic in s tem na mirnem sožitju med narodi.

FRANCE BEVK

Kaj bi moral vedeti koroški deželni glavar?

Najmanj to, da pomeni njegov odlok, objavljen 22. septembra t. l. kršitev ustavnega zakona avstrijske republike. Da sodi med minimalne človečanske pravice možnosti, izražati se doma, v šoli, pred sodiščem in v uradih v materinem jeziku, kar velja za vse narodne manjšine v vseh kulturnih državah. Koroški deželni glavar je doslej dokazoval z modrim ravnanjem, da mu je mirno sožitje narodov pri srcu, in je ne le na papirju, temveč tudi dejansko ustvarjal znosne pogoje za tako sožitje, blažil latentna nasprotja, ki izvirajo iz mračnih časov potujčevanja in izrivanja slovenskega življa iz njegove pradedovine.

Koroški deželni glavar najbrž ve, da slovensko ljudstvo, ki so ga fevdalizem, kapitalizem — da ne omenjamo Hitlerjevega nacionalnega socializma — potisnili v popolno ekonomsko, socialno odvisnost in mu že prav usodno izpodkopavali moralno zavest, doslej ni nikoli pretilo kakor koli utesniti ali ogroziti življenjski prostor od vseh plati doseljenih Nemcev.

Glavar najbrž tudi ve, da v časih njegovega demokratičnega vladanja ni pravica nikoli odkrila rušilcev slovenskih kulturnih spomenikov, pobijalcev slovenskega človeka ali požigalcev slovenske posesti.

Glavar bi moral vedeti, da nobena strankina načela, programi, ne zatro ljudskih strasti, in da je prava modrost vladanja tista, ki zna strasti krotiti ter — če je potrebno — se jim tudi zoperstaviti.

Verjetno ni, da bi glavar ne vedel, kaj pomeni njegov odlok, ki so ga z očitnim veseljem pozdravili tisti elementi, ki ne iz posebnih razumljivih vzrokov ne morejo trpeti, da še kdo na Koroškem govori slovensko, se zaveda slovenskega porekla in uživa najskromnejše človečanske pravice. Tudi ni verjetno, da bi ne vedel, kako ni v njegovi moči, prepovedati šovinističnim lisjakom, katerim je sedaj popustil, da bi z grožnjami, z odkritim nasiljem ne strahovali socialno in ekonomsko utesnjenega človeka. Velika večina skozi stoletja zdecimiranega slovenskega življa se ne bo drznila javno priznati se za to, kar

je še vedno v bistvu ostala vkljub vsemu poniževanju in preganjanju. Ne le zavest, tudi razum se bo upiral takemu priznanju. Kakšno korist bi imeli sinovi, če se ne bi naučili gospodujočega deželnega in državnega jezika, potrebnega za višjo izobrazbo?

Koroški deželni glavar bi moral vedeti, da njegov odlok odpira ventile strupeni mrznji do Slovencev, ki se bo izpremenila v poplavo ter zajela tudi zadnjo slovensko hribovsko bajto. V osrčju Evrope, na tleh države, ki se ponaša z veliko kulturno tradicijo, v deželi, v kateri naj bi se uveljavili principi demokratičnega humanizma, se bo obnovila gospodovnost belcev nad črnici, ki prav v teh mesecih divja v deželah ameriškega juga.

Glavar bi moral vedeti, da je popuščanje v principih nevarno za vsakogar ter se slej ko prej konča z njegovim porazom potem ko mu prijatelji obrnejo hrbet.

JUŠ KOZAK

Dvojezično šolstvo omogoča razvoj prijateljstva med narodi in državami

Predvsem mislim, da je to udarec demokratskim odnosom med narodi, ki ne zadene samo slovenske manjšine, ampak škodi zelo interesom avstrijskega naroda. Dvojezično šolstvo je zelo demokratična pridobitev, ki je uspeh antifašističnih sil. Tudi pri nas je na mešanem področju uzakonjeno. Korist dvojezičnega šolstva na Koroškem se je izkazala v vsakem pogledu kot velika. Mladini manjšine omogoča ne samo, da se temeljito izobrazi v svoji materinščini, ampak da se nauči tudi državnega jezika. Vsak lahko živi kot zares enakopraven državljani in ima vse možnosti odprte, da se lahko uveljavi v kulturnem, gospodarskem in političnem življenju. Mladini večinskega naroda pa, ki živi sredi narodne manjšine, je mogoče spoznati jezik in s tem kulturo ljudstva, s katerim živi zaradi zgodovinskih razlogov v tako tesni skupnosti. Zaradi tega je dvojezično šolstvo ne samo najbolj pravično, ampak omogoča nadaljnji razvoj bratstva med narodi in krepi vse tiste elemente v življenju narodov, ki omogočajo svetovni mir. Dvojezično šolstvo krepi na tak način tudi zблиževanje dveh držav in vsestransko plodno sodelovanje in napredek v korist obeh.

Zaradi vsega tega globoko obžalujem poraz naprednih sil in zmago šovinističnih elementov, ki jim je cilj umetno raznarodovanje in ki izkoriščajo v ta namen no-

vo nastali položaj za pritisk in teror. Upamo, da se bodo napredne sile v Avstriji zganile in odbile ofenzivo bivših nacističnih elementov, ki so narodom prizadejali že toliko gorja. Avstrijci, ki so ponosni na svojo demokracijo, imajo priložnost, da jo branijo ne samo zaradi naše slovenske manjšine, ampak prav tako zaradi zaščite svojih lastnih interesov in svoje lepše bodočnosti.

Trdno verujemo, da je poraz naprednih sil v tako važnem in občutljivem vprašanju, kot je dvojezično in sploh šolstvo v

(Nadaljevanje na 7. strani)

Kako dolgo bomo še čakali?

Sestavni del avstrijske Državne pogodbe z dne 15. maja 1955, ki je dne 30. junija 1955 tudi formalno začela veljati, je člen 7, kateri vsebuje določila o zaščiti slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji in se glasi:

§ 1. Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživajo iste pravice pod enakimi pogoji, kakor vsi drugi avstrijski državljani, vključno pravico do svojih lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem lastnem jeziku.

§ 2. Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem imajo pravico do osnovnega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v tej zvezi bodo šolski učni načrti pregledani in bo ustanovljen oddelček šolske nadzorne oblasti za slovenske in hrvaške šole.

§ 3. V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom je slovenski ali hrvaški jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V takih okrajih bodo označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovensčini ali hrvaščini kakor v nemščini.

§ 4. Avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem so udeleženi v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah v teh pokrajinah pod enakimi pogoji kakor drugi avstrijski državljani.

§ 5. Dejavnost organizacij, ki merijo na to, da odvajajo hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine, se mora prepovedati.

Na podlagi teh določil je bila do sedaj ustanovljena edino le Državna realna gimnazija za Slovence v Celovcu.

Vsa ostala določila so do danes ostala neuresničena! Koroški Slovenci vprašujemo: Kako dolgo bomo še čakali?

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici Italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

Usoda zamenjanih vlog

Že ponovno smo naglasili, da je proučevanje vprašanj sožitja Italijanov in Nemcev v Južni Tirolski zanimivo zaradi možnosti primerjave, kako presojata in rešujeta probleme tega sožitja omenjena naroda zamenjanih vlogah državne večine in nacionalne manjšine. Za bralce med koroškimi Slovenci se nam zdi posebno važno, da opozorimo na svoječasne pritožbe Italijanov Trentina in na odgovore Nemcev Tirolske in Avstrije na nje. To je koristno iz več razlogov. V prvo zaradi stalnega stika koroških Slovencev s sedanjo propagando Nemcev v korist svojih rojakov v Južni Tirolski, ki je poln avstrijski tisk in radio ter jo zastopajo tekoče v svojih govorih in izjavah avstrijski politiki. Vendar je ta nemška propaganda skrajno enostranska, zamolčava vse po Nemcih drugorodcem prizadete krivice in po potrebi zelo grobo potvarja zgodovinsko resnico. Zato naj bo opozorjeno na nekdanje odnose med obema narodoma Južne Tirolske stvarno in v luči zgodovinske resnice. Tako je potem mnogo lažje pravilno in nepristransko preso-

janje današnjega stanja in razvoja narodnostnih vprašanj omenjenega ozemlja ob zamenjanih vlogah narodov, kar je drugi vzrok za koristnost našega opozorila. Kot tretji pa naj bo omenjena izredno dolga vrsta skoraj povsem enakih pritožb Italijanov Trentina, kakor jih ponavljajo nasproti Nemcem tudi koroški Slovenci, ter odgovori Nemcev na te pritožbe, saj so skoraj na las podobni oni nasproti Italijanom Trentina tistim nasproti koroškim Slovincem. To je lahko dragocen nauk.

Italijani so se pritoževali, da so zaradi odrekanja samouprave na milost in nemilost izročeni nemški večini, ker formalna enakopravnost tega zapostavljanja ne more odpraviti. V tirolskem deželnem zboru kljub »enakopravnosti« 45 nemških poslancev prevladuje nasproti 23 italijanskim Trentina. Iz istega razloga je veljala kritika Italijanov tudi razdelitvi finančnih sredstev ter je na ta način nemški del Tirolske stalno napredoval na račun zaostajanja Trentina, italijanskima mestoma Tridentu in Roveretu je bil zavrt razvoj še dodatno z okrnjevanjem lastnih komunalnih naporov, medtem ko so nemška mesta na severu dobivala na račun žrtve

vse dežele razne sodobne ustanove in zaveze. Tudi izgradnja prometnih zvez, železnic in cest, se ni izvajala v korist gospodarskega razvoja domačega italijanskega prebivalstva, marveč po vidikih in v interesu razkosavanja italijanskega ozemlja in po načrtih za prodiranje nemškega vpliva proti jugu. Za uresničenje teh načrtov ponemčevanja so skrbela številna nemška »obrambna« društva kot »Deutscher Schulverein«, »Allgemeiner deutscher Schulverein«, »Südmark«, »Tiroler Volksbund« ter nemški »Alpenvereine«. Ta napadalna udruženja nemškega nacionalizma so uživala, po ugotovitvah Italijanov Trentina, vsestransko podporo in zaščito državnih oblasti. Italijani so avstrijske oblasti dolžili, da se spretno poslužujejo teh »privatnih« udruženj, kadar zaradi varovanja formalne ustavnosti in enakopravnosti ne morejo same vršiti njim poverjenih nalog. Kot dokaz so navajali, da so nemški državni uradniki skoraj brez izjeme člani in sodelavci teh organizacij, katerih delo je veljalo načrtni germanizaciji italijanskega podeželja. Tako so v nižinah doline Etsch južno Bozena ponemčile vrsto italijanskih kmečkih naselij, gradile so sistematično nemški most proti jugu ter si v gradu Pergine, sredi italijanske zemlje, ustvarile posebno postojanko nemštva za nadaljnjo

prodiranje. Njih delo je bilo tudi načrtno pokupovanje hotelov in gostinskih obratov, posebno ob Gardskem jezeru. Nemškimi lastnikom so sledili nemški napisi, nemški uslužbenci in trgovci. Tako so spreminjali lice italijanskih naselij ter krajem jemali celo italijanska imena, namesto katerih so uporabljali nemške označbe. Isto je delalo nemško planinsko društvo, ki je v trentinskih planinah postavljalo nemške postojanke in kočice ter potujčevalo lice pristno italijanske dežele. Istemu namenu je služil po nacionalistihih organiziran masovni dotok nemških turistov v italijanske kraje Trentina, ustanavljanje raznih počitniških domov in slično.

Na ta način so izvajala nemška udruženja najlažje tudi pritisk na gospodarsko šibke sloje italijanskega podeželja, ki so zaradi »gospodarske koristnosti« pričeli pošiljati svoje otroke v nemške privatne šole teh organizacij. Tudi v splošnih državnih šolah se je nemščina vedno bolj širila, poučevanje zgodovine in kulturnih stvaritev italijanskega naroda ter njegovih velikih mož pa se je s pritiskom od zgoraj opuščalo, ker je imel nemški Innsbruck izključno kontrolo tudi nad vsem italijanskim šolstvom.

(Nadaljevanje sledi)

Odločna beseda našega ljudstva ki zahteva pravice in enakopravno življenje na svoji zemlji

Veliko protestno zborovanje Zveze slovenskih organizacij in Narodnega sveta koroških Slovencev proti nasilnemu in krivičnemu iztrebljanju pouka slovenščine iz obveznih šol ter praktični ukinutvi šolske odredbe iz leta 1945 je bilo odločno izraz odpora proti kršenju nedotakljivih pravic koroških Slovencev. Udeležba stotini ljudi na zborovanju, ki so pustili nujno jesensko delo in prihiteli v glavno mesto dežele, da dajo duška in podčrtajo svojo ogorčenost nad nameravanim kratenjem elementarnih pravic avtohtonega ljudstva z nesporno domovinsko pravico v deželi, je pojačala vero in zaupanje v lastne sile, v žilavost in vztrajnost ponižanega in razžaljenega ljudstva, ki je kljubovalo že vse hujšemu pritisku in se vsledkar uprlo nemoralnemu potujčevanju.

Ni v naravi našega človeka, da bi hrupno in s prekipevajočim izrazom dajal duška dojemom, ki mu jih z govorniškega odra posredujejo pristojni govorniki. Toda to zborovanje je govorilo drugače, ko so zborovalci z aplavzom, vzklikanjem in umestnimi medklici ter gromkim pritrjevanjem nenehno prekinjali govornike ob vsakem stavku, ki je izrazil tehtno misel, protest in zahtevo.

Pričakovati bi bilo, da so govorniki zborovalcem že vse povedali, kar čuti in boli ter za kar se vztrajno bori vse slovensko ljudstvo na Koroškem. Pričakovati bi bilo, da bo zaradi tega dodatna diskusija lahko izostala. Po govoru dr. Zwitterja je predsednik zborovanja Janko Ogris dejal, da je bilo živahno in pozorno spremljanje izvajanj govornikov dokaz, da naše ljudstvo razume čas, v katerem živimo, ter poudaril, da je naš največji zaveznik pravica, ki končno vedno zmaga nad krivico, za kar pa je treba žrtev, dela in borbe. Nato je pozval zborovalce, če se želi kateri oglašiti k diskusiji.

Ni trajalo minuto in že so se dvignile roke v prostrani dvorani in udeleženci iz vseh dolin in krajev, kjer prebiva naše ljudstvo, so se prijavljali k diskusiji. Kmetje, izobraženci, delavci in obrtniki so želeli povedati še svoja dodatna mnenja. Diskutanti, ki so naglasili ustreznost izvajanj govornikov, so v marsičem dopolnili in podkrepili namen in pomen zborovanja.

Kropivniku Franceju iz Rut pri Pliberku se je poznalo, da je pogosto nastopal na odru kot igralec in tudi govornik, ker je svoje misli povedal brez vsake zadrege.

Dejal je, da si ne bomo pustili vzeti naših jezikovnih pravic v šolah, ker bi potem narodni šovinisti posegli po vsem ostalem ter nas pripravili tja, kamor nas je spravil Hitler, ko so po vsej deželi zapovedovali napisi »Kärntner, sprich deutsch!«. Nočemo podpisati svoje smrtno obsodbe in v demokratični državi ne bomo dopustili, da bi izrinili slovenski pouk iz šol.

Rutar Franci je povedal, da ima kot slovenski trgovec, ki se je z lastnim prizadevanjem in podjetnostjo dokopal do podjetja, ki zaposluje 14 nameščencev, vtis, da ima zaradi tega, ker je Slovenec, težkoče pri davkih. Nadalje je povedal, da se je udeležil slabo obiskanega zborovanja staršev (Elternvereinigung) v Dobrli vasi, kjer pa mu pravzaprav niso pustili do besede, da bi k izvajanjem govornikov iz Celovca, ki netijo nemir po naših vaseh, postavil svoje stališče, ker bi jih

uresničile, ker bi morali potem tja, kjer slovenščine ne potrebujejo.

Za govorniški pult je stopil Lambert Pisjak, kmet p. d. Pridovnik iz sončnih Radiš. Govoril je občutene besede o rodu, ki je najstarejši na tej koroški zemlji ter je naša dolžnost, da ohranimo dediščino naših dedov in pradedov. Zatajiti svoj jezik je sramota in kulture škandal. Kdor izda svojo narodnost, je kmalu pripravljen izdati tudi svojo domovino, saj so bili v naših krajih prav narodni odpadniki tisti, ki se sicer trkajo na prsa kot »heimatstreue«, pa so ob prodoru nacizma na vse grlo kričali »Heil Hitler!«. Dejal je, da naša usoda ne more biti brezupna, čeprav trenutno tako izgleda, kajti pravica je na strani nas, ki smo veja slovanskih narodov, mogočnih po številu in veljavi v svetu.

K besedi se je oglasil Koren Arnold, izseljenec in kmet v Kotmari vasi. Krepko

je otroke vedno vzgajal v duhu spoštovanja materinskega jezika. Dejavnost »vindišarskega« profesorja slovenščine dr. Einspielerja, ki je doma iz njene okolice, je obsodila s tem, da je dejala: Prof. Einspielerju pa svetujem, da svoj prosti čas porabi za to, da svojo mater najprej nauči nemško govoriti.

Picej Franc iz Št. Vida je prav tako izrazil protest proti odloku o okrnitvi odredbe o dvojezičnem šolstvu iz leta 1945 ter posebno opozoril, da hodi po vaseh kot propagandist za odjavo otrok od slovenskega pouka prosluli Jordan, funkcionar »Heimatsdiensta«, one organizacije, ki bi morala biti v smislu člena 7 Državne pogodbe prepovedana. To je isti Jordan, ki je med vojno v nekem koledarju pisal o Slovencih kot o manjvrednih ljudeh, imenoval nas je »Untermenschen«. Naš ponos zahteva, da nam takšni ljudje ne bojo pameti solili ter jim ne bomo nasadali.

Kuhar Peter je poročal o razmerah v Železni Kapli in o dogodkih ob zborovanju takomenovanega društva staršev, o čemer smo brali že v našem listu. Rutar Lado pa je orisal razmere v Žitari vasi in način, kako se nestrpni hujškači prizadevajo za odjavo otrok od pouka slovenščine.

Spregovoril je Wieser Marko in v svojih besedah nakazal nujnost vzporedne borbe za narodnostne pravice, trenutno posebno na področju šolstva, z borbo za socialno enakovrednost. Socialno močnejši sosed nas ne tlači le narodnostno, temveč nas tudi gospodarsko izkorišča ter s tem jemlje našemu človeku odpornost in zavest.

Diskutanti so govorili iz prepričanja in srca ter so njihova izvajanja našla tudi pot v srca vseh, kar je tudi pričalo viharo, vsekdar dolgotrajno odobravanje množice. Izražali so mnenje, ki ustreza zahtevi ljudstva po pravični ureditvi šolskega vprašanja in dosledni izvedbi člena 7 Državne pogodbe. Protistavni in protizakoniti odlok so ostro obsodili ter nakazali njegove zle posledice, ko so odprta vrata različnim mahinacijam nepopoljšljivih nacionalistov. Orisali so metode, kako skušajo narodni nestrpnosti, posebno včerajšnji nacisti, doseči v posameznih krajih svoj namen. Povsod so v ospredju ekonomski pritisk in grožnje ter vpliv in prigovarjanje uradnih oseb, v več primerih pa tudi izkoriščanje ljudi, ki niti ne vedo, za kaj pravzaprav gre.

Prinesli smo le odlomke zelo stvarne, žive in pester diskusije, iz katere je bila slišati odločna beseda našega ljudstva, ki zahteva pravice in enakopravno življenje na svoji zemlji. Zaključne besede je spregovoril predsednik zborovanja Ogris Janko ter se zahvalil vsem, ki so se oglašili k besedi iz vseh naših dolin kot glasniki naše zemlje, kar priča, da slovensko ljudstvo na Koroškem še ni umrlo. Nato je pozval še novinarje in jih prosil, naj pišejo resnico in svetu povedo, da koroški Slovenci nočemo umreti, temveč se upiramo nasilju in krivici ter zahtevamo naše pravice in enakopravno življenje.

Smrtna prometna nesreča pri Velikovu

V petek preteklega tedna je 30-letna kmečka delavka Terezija Ploncer od Sv. Neže prečkala cesto v bližini gostilne Lindenhof. Pri tem jo je zadel osební avto, ki ga je šofiral trgovski nameščenec Jožef Starzinger iz Wolfsberga. Vozilo je podrlo Terezijo na tla, kjer je obležala s hudimi poškodbami. Nesrečni ženi je razbilo glavo ter polomilo več kosti. Terezija je umrla zaradi zadobljenih poškodb že na kraju nezgode. Voznik in njegov sopotnik Ernst Weiss sta bila lahko poškodovana.

KOLEDAR

Petek, 10. oktober: Frančišek
Sobota, 11. oktober: Mat. M. D.
Nedelja, 12. oktober: Maksimilijan
Ponedeljek, 13. oktober: Edvard
Torek, 14. oktober: Kalist
Sreda, 15. oktober: Terezija
Četrtek, 16. oktober: Gal

VABILO NA

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

Pevski koncert

ki bo v nedeljo, dne 12. oktobra 1958, ob 1/2 3. uri popoldne v dvorani

ŠERCERJEVE GOSTILNE V ŠMIHELU

Peli bodo združeni moški zbori slovenskih prosvetnih društev iz Pliberka in okolice, Železne Kaple in iz Št. Vida v Podjuni. Vsi ljubitelji slovenske pesmi iz Šmihela in bližnje ter daljne okolice prisrčno vabljeni!
Vstopnina 5 šilingov

pač brez dvoma spravil v zadrego. Vindišarski profesor slovenščine dr. Einspieler je pozival vse, ki se čutijo »domovini zveste«, da podpišejo odjavo od pouka slovenščine in povedal tudi neumnost, da se koroški Slovenci lažje uče nemščine kakor pismene slovenščine. Trdil je, da otroci, ki se uče dveh jezikov, slabo napredujejo v drugih predmetih, kar pač ne bo potrdil noben izkušen pedagog. Nesmisel takšne trditve je Rutar dokazal pri primeru svojega lastnega sina, ki kljub učenju in znanju slovenščine prav dobro napreduje pri drugih učnih predmetih. Drugi govornik, znani heimatdienstovec Jordan, pa je postavljaj, ko je bilo govora o 10. oktobru, da je ta dan odločil, da se bo na Koroškem samo še nemško govorilo. Svoja izvajanja je Rutar zaključil: **Vse kaže, da se samo nemško govorijo uradniki in privandraci bojijo za službo, če se bodo pravice koroških Slovencev**

je posegel v dogajanje časa. Posebno je izpodbil teorijo »vindišarstva«, ko je vsakemu jasno, da na Koroškem živita samo dva naroda: slovenski in avstrijski. Apeliral je na vse, naj govorijo povsod slovensko in se ne skrivajo v zatišje. Navedel je primer, da v neki trgovini ki se ne prišteva med slovenske, prav radi govorijo s strankami po našem, ker vedo, da jim v trgovskem poslovanju koristi. **Posebej je svaril pred odgovornim odjavljanjem otrok od pouka materinščine, ker se lahko primeri, da bo otrok pozneje zatajil svoje starše in se jih sramoval.**

Živahno pozdravljena je povzela besedo Kumrova mama iz Biljnovega. Dejala je, da nas je rodila slovenska mati in materinska beseda nam mora biti sveta. Hočemo, da se v šolah naučimo tudi pismene slovenščine. Pripovedovala je tudi o poštenem učitelju, ki ni bil Slovenec, pa

Praznik dobrega okusa

Tradicionalni Kometterjev pregled mode v Borovljah tudi letos popoln uspeh

Kakor so značilne določene prireditve za to ali ono mesto, tako sedaj že nekaj let spada k boroveljski jeseni tradicionalni pregled mode, ki ga prireja za obširni krog svojih kupcev in prijateljev ter za vse tiste, ki naj to še postanejo, po vsem Rožu in daleč preko njega poznana in priznana trgovina Kometter. Naval na omenjeno prireditev je bil letos tak, da so morali, v sredo minulega tedna manekeni in ostali sodelavci dvakrat zapored na oder odnosno na tekač — popoldne in zvečer.

Zelo težko je, v kratkem sestavku zajeti in opisati vse, kar je bilo v pestrem a vendar smotrno usmerjenem sporedu predvajanega in prikazanega. Z enim stavkom bi se morda dalo reči: Od polnoči do polnoči, za noč in dan, za delavnik in praznik, za sleherno postavbo — močno ali sloko — za vse letnike od naših najmlajših navzgor, za dame in gospode, skratka vedno in povsod modna oblačila iz Kometterjeve bogate zaloge. Kajti vse prikazanci, začeni od nežnih PALMERS-spalnih kombinacij, od cenenih in vendar po sodobnih vidikih krojenih dnevnih oblačilih pa tja do vseh vrst izključno kakovostnih plaščev ter gala-oblek za »njega« in »njo«, izvirajo iz domače zaloge, ki z izbornim okusom izbrana čaka kupcev. Posebej naj morda omenimo le prikazano kvalitetno otroško garderobo, pripravno zlasti za šolo in dom, nato predvsem še vsakovrstne športne kombinacije s prav tako modnim kakor športno ustreznim

Foto: Domanik

krojem hlač iz elastičnega materiala in pestro raznolikimi pleteninami ali vseskozi smotrnimi anoraki, ter končno že od

lani znani material »Vevenit«, ki se je povsem obnesel v prvi vrsti in v enaki meri za vsakdanja in prazniška ženska oblačila. Pa tudi žamet upošteva nova ženska moda v precejšnji meri, kar je bilo predvsem videti pri obširni kolekciji predvajalnih kril in večernih oblek.

Čprav tudi tokrat moški spol prav nič ni bil prikrajan, je le naravno, da so take prireditve pretežno posvečene ženski publiki. To so prireditelji primerno upoštevali s tem, da so tako v popoldanski kakor tudi v večerni prireditvi pripravili posebno presenečenje navzočim gospodinjam. Znani umetnik Gert Türrer, ki ga vsak četrtek zvečer slišimo po radiu v priljubljeni oddaji za gospodinje »Prilcesinja dneva«, in ki je poleg ostalih sodelujočih zabaval s svojimi posrečenimi vložki tudi obiskovalce modnega pregleda, je na koncu izžrebal po eno gospodinjno, popoldne iz Svetne vasi, zvečer pa Boroveljčanko, ki bosta v kratkem na stroške trgovske hiše Kometter lahko potovale na Dunaj, tam preživele brezskrben dan, si ogledale veliko tovarno pralnih sredstev »Persil« in se zvečer udeležile omenjene radijske prireditve za gospodinje »Prilcesinja dneva«.

Kakor prejšnja leta je bil torej uspeh Kometterjevega pregleda mode prodoren tudi letos. Poživitev zanimanja za sodobno modno oblačila, zlasti še na pragu zime, je bila opaziti v pojačenem obisku vse dni po prireditvi, ki ga je modni oddelek pri Kometterju le težko zmagoval.

ZA GOSPODINJO IN DOM

Napake staršev

Pravilen odnos med starši in otrokom je zelo važen činitelj v otrokovem duševnem in telesnem razvoju. Družinsko okolje močno vpliva na izoblikovanje celotne človekove osebnosti.

Popustljivi starši

Takšne starše že misel na kaznovanje vznemirja. Otroka razvajajo, sami pa so prepričani, da ravnaajo z otrokom tako, ker ga imajo neizmerno radi. Otroci pretirano popustljivih staršev so v življenju egoisti, trmasti, neodločni, brez zavestne discipline — torej so tudi nesposobni za samostojno življenje. Če taki otroci odrastejo, iščejo navadno lahke zasluzke, se na vse načine izživljajo in se ne prilagajajo življenjskim odgovornostim.

Starši, ki hočejo z darili navezati otroka nase

»Naš Mihec je krompir samo takrat, če mu dam poleg kroznika 1 šiling za sladolead ali torto,« toži mati zdravniku zaradi neješčnosti svojega sina. Ni potrebno razlagati, kdo je v tem primeru kriv! Mnogo je takšnih staršev, ki hočejo z darili in

obljubami zadovoljiti otrokove »kaprice« in tako ustvariti mirno vzdušje v družini. Tak otrok začneja starše tiranizirati na vse mogoče načine. V takih primerih trpi otrok, oče in mati.

Neenotno ravnanje očeta in matere

Marjanov oče je zelo strog in dosleden. Dečka ima vendarle zelo rad. Mati pa je izredno popustljiva. Marjan se je nekoč z bratcem v spalnici igral »nogomet«, čeprav ga je oče nešteto krat opozoril, da tega ne sme. In danes se je zgodila nesreča. Žoga je priletela naravnost v lepo kristalno vazo. Seveda se je vaza zdrobila v nešteto drobcov. Popolnoma pravil-

no je bilo, da ga je oče pokaral in to malo strože kot običajno. Marjan se je zato zatekel k materi, ki mu je začela vpričo očeta prigovarjati, naj ne joče, da bo kupila novo vazo itd. Seveda se je Marjan opogumil, solze so se na mah posušile in gledal je očeta z zmagošlavnim nasmeškom.

V otrokovi duševnosti se sedaj borita dve sili, ki v njem povzročata neko svojstveno napetost in borbo med očetom in materjo. Vse to povzroča hude nevrotične motnje v otrokovi osebnosti. Pa tudi stališče staršev, kako napraviti iz otroka dobrega človeka, je v takih razdvojenih vzgojnih razmerah izredno težko, oziroma brezizgledno.

Mladostno in vpadljivo

»Moda pomlaja« pravijo zagovorniki modnih domislic za jesensko sezono. Če pogledamo novosti nekaterih modnih hiš za to obdobje, bomo res ugotovile, da so modeli mladostni, čeprav so namenjeni tudi starejšim.

Na Dunaju se ogrevajo za vrečasto linijo. Krila so skrajšana skoraj do kolen, spodaj zožena, ramena spuščena, životki prosto padajo, pasu ni ali pa je naznačen samo kratak del v višini bokov.

Vrečaste obleke imajo športne ovratnike za dopoldanski čas in mehko padajoče, drapirane životke za popoldneve in večere.

Dvodelne obleke in kostimi, ki so v ženski garderobi jeseni skoraj nepogrešljivi, so prav tako prilagojeni novim modnim zahtevam. Krilo je kratko, jopica ravna ali pa ima obliko nahrbtnika.

Za večerne prireditve in ples se najpogostejši modeli s širokimi plapolajočimi krili iz muslina, šifona, nylontila in podobnih lahkih tkanin.

Italijanke so že nekoliko opustile vrečasto linijo. Zelo rade nosijo pas, bodisi usnjen, žametast ali običajen iz blaga. Kostimi so rahlo oprijeti ali ravni, krilo pa je skrajšano. Plašči so predvsem široki in udobni. Posebnih novosti ni opaziti ne v kroju in ne pri izbiri blaga.

Pariški modni časopisi propagirajo spet pas in nabrane životke. Kaže, da so na vrečo, ki smo jo pri nas komaj prevzeli, Parižani že pozabili. Vrečasta, spodaj zožena krila ne zbuja več pozornosti in namesto njih se uveljavljajo nekoliko širša krila, a prav tako kratka.

Za novo jesensko linijo so značilne predvsem malenkosti: izrezi brez ovratnikov, kratki pasovi, gube, pliseji, manšete, odstopajoči ovratniki in goljufivi

modeli oblek, ki samo spredaj vzbujajo vtis kostima ali dvodelne obleke.

Moderne bomo torej lahko brez posebnih kapric. Nekoliko bomo skrajšale krilo, spremenile ovratni izrez, dodale lep gumb in predelale klobuk, pa bo naša stara obleka spet nova.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Zdravila naj bodo na varnem

Za vsako malenkost ne kličemo zdravnika, vendar je prav, da imamo za prvo pomoč razna zdravila doma. Najbolje nam rabi v ta namen urejena omara s policami, ki jo obesimo visoko na steno in tudi zaklenemo. Če pa je nimamo, določimo na zgornji polici v omari prostor, kjer bomo spravljali zdravila, obveze in druge potrebščine za prvo pomoč. Tudi ta prostor mora biti zavarovan in zaklenjen, da otroci ne pridejo do zdravil. Ključek pa dobro spravimo.

V domači lekarni imejmo škatlico z aspirini, ki jih uporabljamo za potenje ali proti influenci. Včasih preženemo z njimi tudi glavobol. Če imamo posebne tablete ali praške za glavobol ali proti drugim bolečinam, imejmo vse v posebnih vrečkah ali škatlicah z napisom, kaj je v njih. Če nas peče zgaga ali v želodcu, nam trenutno pomaga soda bicarbena. Stekleničko Hofmanovih kapljic imejmo pri roki, če se nas bo kdaj lotila omedlevica. Za praske mora biti pri roki steklenička joda ali arnikove tinkture. Za opekline lanolin ali vazelin. Cinkovo mazilo suši mozolčke in hrustice. V posebni škatlici imejte čiste ovoje, sponke, gazo in vato platnene krpice, seveda oprane,

Pravilno negujmo kravate

Kravate hranimo na obešalnikih ali pa na močno napetem traku, ki ga pritrdimo na notranji strani omare za obleke. Kravate, če je le mogoče, ne nosimo nepretrgoma dan za dnem, temveč ji dajmo čas, da se »spojije«. Takrat jo napnemo s primernim celuloidnim vložkom, ki ga potisnemo med svilo in podlogo. Celuloidni vložek pa lahko nadomestimo tudi s primerno prerezano lepenko. Na ta način kravato zdravimo in s tem prihranimo prepo-
gostno škodljivo likanje.

Če pa moramo likati kravato, potisnemo vanjo lepenko — zato, ker bi se sicer na pravi strani kravate poznali šivi s hrbtni strani. Kravato potem likamo previdno z ne prevročim likalnikom tako, da položimo nanjo vlažno, močno izžeto krpo. Preden kravato spravimo, se mora temeljito posušiti.

Kravat po možnosti ne peremo, temveč jih očistimo s kemičnimi čistilnimi sredstvi (lahko tudi z bencinom). Pri pranju namreč kravata izgubi obliko. Če pa jo že peremo, moramo pred tem kravato popolnoma sparati, podlogo odstraniti in oprati blago kravate hitro v mlačni raztopini dobrega mila ali pralnega praška. Potem moramo blago takoj izprati, iztisniti v krpi in še vlažno likati od leve strani proti desni.

V električnem pečniku kuham in pečem

Mnogo gospodinjstev je zdaj že opremljenih z električnimi štedilniki, kjer pa le-teh nimajo, si pomagajo s kuhalniki in pečniki. Gospodinjam posredujemo tokrat nekaj nasvetov za pravilno uporabo električnega pečnika.

Čas pečenja v njem je različen in je odvisen od vrste, kvalitete in količine testa, mesa ali druge jedi. Kruh iz 0,50 kg moke je n. pr. pečen v eni uri, piškotna torta iz 5 jajc v 45 minutah. Posebno lepo se peče masleno listnato testo. V 15 do 20 minutah je pečeno testo iz 1,50 kg moke. Tak pečnik lahko uporabljamo tudi za prajenje kave. Kavno damo v že segret pečnik in jo prajimo 15 minut, medtem ko enkrat ali dvakrat premešamo. Po 15 minutah tok izklopimo in prajimo kavno še 10 minut. Kava je zelo enakomerno sprajena.

Razen za pečenje uporabljamo pečnik tudi za kuhanje in dušenje, za kar je še posebno primeren, ker se testo zapira. Tako lahko v njem dušimo meso in zelenjavo.

Zvon moramo pazljivo odlagati, in sicer v isti legi, kakor je na pečniku. Tudi pri snaženju pazimo na to. Pomivanje škoduje, najbolje je, da zvon samo obrišemo, in sicer najprej z vlažno in nato še s suho krpo. Po uporabi pa je nujno vse dele pečnika dobro prezračiti (2 do 3 ure)!

najstarejši, kar ne bo prineslo sreče ne njemu ne nam vsem skupaj. »Samo zemlja te lahko redi, delo na zemlji,« je ponavljal trmasto. »Tudi jaz tako pravim,« je pritrdjevala mati. Oče jima je seveda oporekal, češ bolj je, da so Mohor, Lenart in Jera šli v tuji svet, kakor da bi bili za hlapce in deklet pri strmških in motniških kmetih. »Luka, premisli si,« je dedek gnil svoje, »še noben rudar ni dočkal starosti.«

»Kaj pa vam pomaga, da ste jo dočkali?« ga je oče slednjič trdo zavrnil. »Že nekaj let niste več za delo, iz nog vam teče, ne morete ne živeti ne umreti. In koliko ste pregarali na zemlji vseh bližnjih in daljnih sosedov, od Podloga gor do Motnika! Ste res pozabili, kolikokrat ste prekleli našo pusto njivico pa rodovitne njive naših sosedov? Ste pozabili...«

»Kdo je preklinjal zemljo, kdo?« se je razhudil tudi dedek. »Poslušaj knape, kako oni preklinjajo zemljo, premog, vodo in sonce pa tudi bogal! Zadnji čas sem res slab, ampak v jami bi me bilo že davno konec.«

»Rajši vidim, da me zasuje pod zemljo, kakor da bi se kot vi vlačil po zemlji, sebi in drugim v nadlego.«

»Luka!« je zavpila mati. »Luka!«

»Prekleta vojna, ki te je vsega zmešala!« je zahropel dedek, se spustil na nogo, zamahnil s palico proti oknom, proti

Podlogu, in jezen odkrevsal iz sobe. Oče je počakal, da je dedek zaprl vrata za seboj, potem se je spet oglašil.

»Tako je, Roza, tako, otroka,« je rekel z mirnejšim glasom, »delo ni lahko, tudi ni blizu do jame, posebno navzgor se vleče pot, ampak Podmeniku, Plevniku in drugim ne bom več za hlapca, ne bom jih prosil za košček črne kruha, ko spodaj toliko zaslužim, da si bomo ob nedeljah lahko privoščili belega. Vem, prve dni bo hudo, potem pa bo šlo.«

»Ne bo šlo,« je očeta ostro zavrnila mati. »Jutri ne boš šel nikamor.«

»Bom,« je zakričal oče. Postavil je Štefko na tla in udaril s pestjo po mizi. »Bom! Čuješ, Roza, čujeta, otroka, rudar sem in ne več kočar in dninar! Rudar pa ni kar tako. Trdo je njegovo delo, zato ima tudi pravico, da reče kdaj kako besedo. Kočar in dninar morata samo molčati. Dovolj dolgo sem molčal, zdaj bom govoril, v Rusiji...«

»Ti in tvoja nesrečna Rusija!« je zastokala mati. »Rusija in tista...«

»Molči!« je oče zakričal s takim glasom, da je materi obtičala beseda v grlu.

Vzdrhtel sem: to bi bila vendar beseda, ki bi mi razkrila skrivnost.

Takoj po večerji, med katero je pravzaprav govorila samo Štefka, smo se odpravili spat. Toda dolgo nisem mogel zaspati. Tudi oče in mati ne. Štefka, ki je ležala na postelji očetu in materi pri nogah,

je seveda zaspala, brž ko je legla; jaz, ki sem imel ležišče na klopi ob peči, pa sem gledal v strop in prežal na vsako besedo, ki je prišla sem od postelje. Bilo je malo besed, toda čutil sem, da ima vsaka svoj posebni pomen, svojo posebno težo.

»Boš res ostal?« Mati je ležala tako, da je bila obrnjena proti oknom, skozi katera je prihajalo nekaj svetlobe, saj je bila zunaj mesečna noč. Njen glas je bil še vedno neprijazen, zadirčen.

»Seveda bom ostal,« je odgovoril oče nekam razposajeno.

»In boš vsako jutro odhajal tako zgodaj in se vračal tako pozno ko danes?«

»Bom, dokler bom imel prvi šilt.«

Tišina, mučna tišina. Ura na steni je preglasno tiktakala, nekje na podstrešju je škrtala miš, zunaj pred kočo pa je vlekel Ravs svojo pretežko verigo po žici, ki je bila napeta pod kapom od kolarnice do večnih vrat.

»Še enkrat te vprašam, kdo bo hodil kosit k Podmeniku, mlatit k Plevnikom in kdo skrbel za drva? Marko še ne zmore težkega dela, z očetom pa je, kakor sam vidiš, vsak dan slabše. Na lepem bodo obležali.«

»Podmeniku boš vrnila tiste ogone, tudi ti ne boš nikamor hodila na delo.«

»Od česa pa bomo živeli, te vprašam?«

»Dovolj bom zaslužil v jami.«

»Seveda boš, zaslužil in tudi zapravlil, kar spodaj.«

»Še eno tako besedo!« Očetova grožnja se je kot črna roka dvignila iznad postelje. Mati se je ni ustrašila.

»Šel bi na Motnik, če nočeš k sosedom,« je spet začela.

»Pusti me pri miru s svojim Motnikom! Enkrat sem bil gori in dovolj ga imam za vse življenje.«

»Vem, da ga imaš dovolj, Motnika in mene, ki sem prišla od tam.«

Spet samo drobno tiktakanje, zoprno škrtanje in hrupno rožljanje.

Kako le more oče govoriti tako posmehljivo o Motniku! Najlepše, kar sem dotlej doživel, sem vendar doživel na prijazni motniški planini. Kako lep je hram, kako prostoren hlev, v njem par volov, tri, štiri krave in stajici vedno kak teliček! Mleka ima babica več, kakor je poleti pri nas na Strmcu vode. In kakšen sadovnjak! Na Vidovo so zrele prve češnje in potem je sadja do zime. Kruh je vsak dan na mizi, ob nedeljah pa meso. A tudi kadar sva z materjo prišla med tednom, je babica prinesla klobaso. Ko sva odhajala, nama je napolnila vse torbe, meni pa natlačila v žepe orehov in krhljev. Stric Tomaž, ki je na italijanski fronti izgubil desno nogo in se je vrnil domov z leseno, se tako rad šali. »Marko, ugani,« me je vprašal za božič, »zakaj je dobro, da imam leseno nogo?« Začuden sem ga gledal.

(Nadaljevanje sledi)

Slovenski kulturni delavci o šolskem vprašanju na Koroškem ...

(Nadaljevanje s 3. strani)

korist narodnih manjšin, le začasno. Upamo, da se bodo odgovorni državniki ozirali na ustavno zajamčene pravice slovenske manjšine in na koristi prijateljskih odnosov med dvema sosednjima državama.

JOŽE POTRČ

Tega zločina nad otroki ni več mogoče mirno gledati

Groza je pomisliti, kaj je sredi XX. stoletja, po drugi svetovni vojni, v srcu Evrope mogoče: neka baje pravna, baje civilizirana dežela načrtno nadaljuje in stopnjuje proces dušenja zaupane ji vsaj ravno toliko civilizirane, a materialno nemočne narodne manjšine. Ali sme v času, ko se napredne sile v vsem svetu zavzemajo za človeške pravice kolonialnih narodov, isti svet brez sramu gledati, kako se mladi rod majhnega, pa kulturno čudežno prizadevnega naroda v kulturni rasti zatira in moralno strupi. Otrokom se vceplja prezir do duha in življenja lastnih staršev, lastnega naroda, vzgajajo se renegati, polutani, izprienci. Saj ni samo, da se s poukom izključno v tujem jeziku zoži ali sploh zapre vod, po katerem priteka temeljno znanje v otroški razum, da bo ta mladina slabo pripravljena za življenjski boj. Škoda je še mnogo usodnejša; s tem, da se zatire materin jezik v otroku, se osuši v njem najdragocenejši del notranjega življenja; ves zaklad z materinim jezikom zraslih predstav se zavrne, miselni svet in svet fantazije je spodrezan, korenine moralnega čustvovanja zastrupljene. Tuji jezik se ne dodaja materinemu, da bi obogatil znanje in razvil sposobnosti, temveč se vsiljuje otroku kot edino sredstvo sporazumevanja — jezik brez vseh čustvenih in moralnih odmevov, nekaj esperanto — toda za izraz najintimnejših čustev, najintenzivnejšega mišljenja! Namesto rok in nog se dajejo proteze, namesto glave robotski možgani. In res: kar more zrasti v taki šoli, kar naj — očitno po nameri — zraste, je umsko nerazvit, moralno top robot, sposoben predvsem za janičarsko služenje. Tudi če bi pustili ob stran druge aspekte koroškega vprašanja, tega zločina nad otroci ni mogoče hladno gledati.

Zares, ni samo ogorčenje, kar nas navdaja — človek tudi strmi: kako nespremenjen je v bistvu ostal, kljub vsem političnim in socialnim pretresom zadnjih desetletij, genocidni bes, ki je gnal velenice v cesarski Avstriji in Heimatdienst v prvi Republiki. Sprememba je le v dovi-

šenosti tehnike zatiranja. — In to so tisti Avstrijci, ki na vse grlo zahtevajo še več pravic za svojo manjšino v Poadižju, ki zdaleč ni tako zatirana kot naša. Če bi mi, kakor smo več kot upravičeni, zagнали krik, sorazmeren krivicam, ki se gode Slovincem na Koroškem, bi ga bilo čuti — če že ne do neba, pa vsaj, recimo, do — Organizacije združenih narodov.

Navsezadnje — res, kdo ve: morda je ta predrzna brezobzirnost na Koroškem, to prenapenjenost loka lahko šansa za Slovence. Krotka manjšina ni nevarna, njeno barbarsko zatiranje pa bi utegnilo zbuditi nekaj pozornosti v svetu — in doma.

Ob odloku koroškega deželnega glavarja, s katerim se dejansko ukinja dvojezično šolstvo na Koroškem, so bila globoko prizadeta čustva vsakega Slovenca in Jugoslavana, posebej pa še nas, ki smo v času narodnoosvobodilnega boja delili najtežje dni z našimi rojaki onkraj meje.

Materin jezik je ena od tistih človekovih vrednot, ki se ob njej merijo pojmovanja človečnosti in srčne kulture.

Med narodnoosvobodilnim bojem na Koroškem smo se trudili, da bi otrokom slovenskih staršev omogočili pouk v materinem jeziku, vneto smo trgli lepake z nacističnim geslom »Kärntner, sprich deutsch!« toda hkrati smo avstrijskim tovarišem, ki so prihajali v partizane iz nemške vojske, brez vsakih pomislov v nemščini pojasnjevali smisel borbe proti nacizmu in fašizmu, da bi zanetili iskrico odpora v avstrijskem narodu.

Živo se spominjam politične ure neke partizanske edinice na Koroškem, ko sem v ilustracijo narodnostnih razmer in raznarodovalne dejavnosti v cesarski Avstriji prebral članek iz nekdanjega »Mira« o boju koroških Slovincov za šolo v materinščini v 70. letih prejšnjega stoletja. Zares star je ta boj, saj traja že več sto let, lestvica raznarodovalnih ukrepov pa je zelo obsežna! Sovinisti so zgradili dobro premišljen in preizkušen sistem, v katerem je bila šolska politika samo en člen, čeprav zelo tehten in uspešen. Ta sistem je pripeljal pod naciste do najbolj nečloveškega fizičnega iztrebljanja slovenske narodnostne skupine na Koroškem.

Ali ni odlok koroških deželnih oblasti o ukinitvi dvojezičnih šol nadaljevanje tega sistema?

vanju in spoštovanju. In lahko smo prepričani, da bi na Koroškem kmalu zavladalo mirno in enakopravno sožitje med nemško in slovensko govorečimi sodeželanji, če bi vsi ti ljudje, pa tudi pristojne oblasti, odločno zavrnili tiste elemente, ki protipostavno rovarijo proti naši narodnostni skupini in njenim pravicam.

Tukaj ponatiskujemo le nekaj mnenj, ki so jih o koroških Slovencih izrazili priznani koroški kulturni delavci!

Koroška bi bila revnejša brez koroških Slovincov

»Kot otrok sem torej moral slišati slovenske pesmi, znal pa nisem nobene, in danes mi je, kakor da sem v svojem življenju nekaj zamudil. Tako sem se po svojih zmotah, ki so seveda izhajale tudi od lažnih prerokov in sploh po tuji krivdi, odtujil drugi nič manj lepi duši moje domovine. Vso mojo mladost mi je duh časa dopovedoval, da ima slovenski jezik pri nas v deželi le še manjšo, gostinsko pravico, da se zadovolji s prostovoljno darovano ljubeznijo zvestih privržencev.«

(»Im Morgenlicht«
Josef Friedrich Perkonig)

»Dolgo časa moja duša in moje uho nista bila zmožna, da bi slišala skrivne zvoke drugega jezika v deželi, in da bi slutila vso toplino in razgibanost, ki jo

izžareva slovenska narodnost. A zdaj sem v spominu na mnogotere ljudi in dogodke prislusnil; to doživetje me je tako prevzelo, da je postalo trajno in mi narekuje, da izpovem: Brez koroškega Slovence bi bila Koroška revnejša; to lahko trdim, ker vem, da bi brez njega tudi moje življenje bilo bolj siromašno. Če zaprem oči in priključim nje, ki so vtisnili svoje sledove v mehki vosek mlade duše in jo v marsičem izoblikovali, potem romajo mimo mene sošolci in sosedje, ljudje, kakršni morajo biti in posebej, puškarji, žicarji, kmetje in vozniki, pevci in prepeči, bahači in skopuhi, nesrečniki in nepridipravi, spodobneži in neugnanci. Dosti jih je bilo med njimi, ki so govorili slovenski in so v slikanico mojega življenja nakapali mnogo barv. Slišim jih pripovedovati in peti. Bil je prijeten čas,

Današnja Jugoslavija ni stojadinovičevska polkolonialna zemlja; vselej bo vedela, kaj ji je storiti. Toda celo zaspanega ljubljanskega intelektualca utegne tak surov udarec, kot je zdaj padel po nas, zbuditi: da se bo spomnil na vse, kar je Koroška za nas pomenila od Brižinskih spomenikov do Janežičevega Slovenskega Glasnika in do Prežiha; spomnil, da je Celovec ob Ljubljani, mimo Ljubljane in včasih nad Ljubljano vodil slovenski kulturni razvoj.

Še danes je predvsem od naše prizadelosti in budnosti odvisna usoda Slovincov na Koroškem.

STANKO ŠKERLJ

Ne besede, dejanja sodi zgodovina!

Ni naključje, da je angleški zgodovinar A. J. P. Taylor na podlagi znanstvenih raziskovanj zapisal v svoji knjigi o Habsburžanih: »Na Koroškem so Nemci namestili zgraditi vsenemško cesto k Sredozemlju in tu so raznarodovali najbolj uspešno in najbolj brez pomislov.«

Ne besede, dejanja sodi zgodovina!

Uredba o dvojezičnih šolah je bila porojena v dneh, ko je poraženi nacizem na razvalinah nemškega rajha razgalil najstrašnejšo bedo šovinističnih miselnih zablod. Peščica razsodnih ljudi je s tem skromnim delnim priznanjem ene najosnovnejših človeških pravic skušala vsaj za silo pomiriti prebujeno zavest o storjenih krivicah koroškim Slovincem in dokazati svetu, da se kaj takega v drugi avstrijski republiki ne more več ponoviti.

Minilo je borih trinajst let. Medtem so na Koroškem spet oživele vse nekdanje raznarodovalne organizacije, čeprav jih mirovna pogodba prepoveduje. Razsodnost se strahopetno umika napadalnemu šovinizmu, ponavlja se igra s kršitvijo določil mednarodne pogodbe še preden so se začela izvajati, na račun drugega naroda v deželi pa se uveljavlja nezakonitost in protustavnost.

V času, ko se utrjuje spoznanje, da je miroljubno sožitje med narodi edino jamstvo za napredek in obstoj človeštva, ko Združeni narod iščejo pota, kako bi se zavarovale človeške pravice vsem ljudem in narodom — tudi najmanjšim, mora tako nezakonito ravnanje koroških oblasti vzbuditi najodločnejši odpor in obsodbo vseh poštenih ljudi, ki jim je mar človeška bodočnost.

PAVLE ŽAUCER

... in koroški kulturni glasovi o koroških Slovencih

Prepričani smo, da tudi v naši državi pretežna večina prebivalstva ne odobrava nebrzdane gonje nacionalističnih hujšakcev. Tudi na Koroškem in v Avstriji živijo milijoni miroljubnih ljudi, ki obsojajo razplamtevanje šovinističnih strasti, ljudi, ki si želijo mirnega sožitja med narodi ter prijateljskega sodelovanja med državami. Iz vseh plasti ljudstva prihajajo trezni glasovi, ki izražajo željo po končni pomiritvi na Južnem Koroškem, ki poudarjajo potrebo po medsebojnem razume-

vanju in spoštovanju. In lahko smo prepričani, da bi na Koroškem kmalu zavladalo mirno in enakopravno sožitje med nemško in slovensko govorečimi sodeželanji, če bi vsi ti ljudje, pa tudi pristojne oblasti, odločno zavrnili tiste elemente, ki protipostavno rovarijo proti naši narodnostni skupini in njenim pravicam.

Dajte mu prostor pri vaši mizi, dragi rojaki, in ponovite njegov lepi običaj: Položite predenj hleb kruha in postavite zraven poln vrč!

(»Koroški Slovenec«
Josef Friedrich Perkonig)

Manjšina je zaklad, ki se ga izplača ohraniti

Kajti manjšina ni bila samo neudobnost, kakor se je večini hotelo včasih dozdevati, v resnici je bila zaklad, ki se ga je izplačalo ohraniti... bila je obogatitev kulturne dediščine Koroške... bila je sestavni del te kulturne dediščine. Koroška bi bila revnejša brez koroških Slovincov, je izjavil pesnik Koroške, Josef Friedrich Perkonig. Koroška ne bi bila Koroška brez koroških Slovincov, je bilo treba dostaviti.

Manjšine so imele v bitju narodov in držav funkcijo... bile so spomeniki in priče mnogolikosti življenja, ki je bilo v nevarnosti, da se duševno uniformira in izenači... narodom so bile zaupane in so bile preskusni kamni njihovega človečanstva... bile so poslanci večjega, bolj člo-

Michael Guttenbrunner:

Zakoreninjenci

Pevci naše dežele so pevci domače slanine, in vsak za primer si stavi neko drevo; često sem slišal in si dobro zapomnil, da so čvrsto zrasli z zemljo. Kadar pa vstanejo veliki časi, z zametkom debelega konca, takrat slavijo, da jim ni treba pred puške, pijana enodnevna gesla vsakovrstnih tiranov. Ko mine vihar, spet pojo, ko da se nič ni zgodilo, prase na raznjo in zelje in repo domačo. Nimajo niti besede za premagane in oropane, katerih kri je curljala z evropskih krvnikov. Sam pojem danes v vojni. Ker neporavnanih krivic seme zopet zori, in nova grožnja preplavlja svet. Ko so v borbo odšli partizani in je svoboda svoje jutranjice v mraku gozdov prižgala, so se oborožile puščave, so segli gozdovi z zeleno močjo po orožju. A osvajači in njihovi hlapci pisarji so vedeli le za bandite. Podgane razžrle so nemške klavnice babilonski stolp. A više od leta do leta je dvigal človek glavo krvavo in ranjeno, obsijano z upanjem zmage. Zdaj pa nova nevarnost zre kakor meduza na vzhod in zapad. Koga bi bilo treba pognati k vragu? Od domoljubnih pevcev tega ne boste izvedeli.

(Prevedel Kajetan Kovič)

veškega sveta, katerega obrisi so se že zaznavali... bile so duhovni mostovi k njemu...

Tudi koroški Slovenci so imeli to funkcijo in Koroška jo je imela z njimi...

Biti Korošec pomeni biti Evropejec; pomeni spoštovati tujo narodnost, pomeni nad svojo lastno narodnostjo spoznati nekaj višjega... Koroško... ali Evropo; pomeni gledati v oči dolžnostim, ki jih narodom nalaga Zahod, pomeni hoteti bodočnost Evrope... Kajti ta dežela, ta dežela Avstrije, ki se ozira na dva tisočletno zgodovino... ki Avstrijo razmejuje proti dvem državam... ki je prepletena z narode združujočimi prometnimi žilami... ta dežela, katere južni del naseljujejo dve narodnosti, ni katera koli brezpomembna pokrajina, ki se na evropskem zemljevidu kaže ravno le v centimetrih, kakor mnogi menijo —, to je preskusni kamen zahodnih narodov, celica evropske bodočnosti, ni manj kot simbol Evrope...

(»Sieben Tage Kärnten«,
Dr. Otto M. Polley)

Berite te zgodbe, vi „pesniki domovine“ Avstrije

Čez noč so začeli izkopavati Slovenci svoje duševne talente in v najkrajšem času so se z njimi srečno bohotili; izkazali so se v svojem duševnem organizmu neizmerno močni in v najkrajši dobi so razvili vse sposobnosti, ki jih potrebuje narod za obstanek... Cankarjeva dela se združujejo pred očmi poznavalca v različnih krogih, ki se med seboj prestrigujejo; med seboj prepleteni venci so to, ki najdemo v njih po treh trnih, ki se jih držita kri in prah, vedno eno rožo: divjro, svetlo rožo, z ravnim, jasnim in razprtim cvetom. Eden teh krogov obsega dolino šentflorjansko. »Polikarp« in pa »Razbojnik Peter« sta dve teh povesti iz doline šentflorjanske in zadnja je celo vesela povest; nič ni bolj zabavnega, ko opisovanje krize vesti, ki se poraja v srcih »vrlih« malomeščanov, iz Cankarjeve roke. Berite te zgodbe, vi »pesniki domovine« Avstrije, ki nikoli še niste človeško premagali miselnosti »krvi in zemlje«!

(»Odlomki iz eseja Ivan Cankar«,
Michael Guttenbrunner)

Besedam morajo slediti tudi dejanja

Tudi v vrstah nemško govorečega prebivalstva je mnogo ljudi, ki obsojajo in odklanjajo umazano gonjo proti dvojezični šoli ter proti slovenski manjšini na Koroškem. Stvarno mnenje o tem vprašanju je iznesel socialistični državni poslanec dr. Neugebauer, ki je v „Arbeiter-Zeitung“ v članku „Manjšinsko šolsko vprašanje na Koroškem“ med drugim zapisal:

Več let tudi ni bilo nobenih težkoč. Se-le ko so se nacionalistični krogi spet upali nastopiti in posebno potem, ko je Avstrija dobila svojo državno pogodbo, so se pojavili glasovi, ki so bili usmerjeni proti »prisilni odredbi«. Domovina in narod sta pojma, ki imata za vsakega človeka veliko vrednost — pa tudi druga narodnost ima domovino, svoj materni jezik, svojo književnost, ki jo ljubi. Nacionalisti so povsod in v vsakem času ošabni in predrzni do rasnih zablod. Nekoč so izpričali, da je za njih pravica, kar njim koristi. Ekstremisti, ki so vedno svoje »nacionalne koristi« visoko cenili in pomen drugega naroda omalovaževali, so rušilci stare mnogonarodne države Avstrije, ki bi lahko postala mala Evropa. Oni so tudi kalilci miru na Koroškem.

Novi vladni predlog o koroškem manjšinskem šolskem vprašanju temelji v nasprotju s staro šolsko odredbo na načelu priznavanja. V državi ali deželi nacionalne strpnosti, kjer narodi nemoteno, mirno, v medsebojnem spoštovanju, brez sovražstva, brez terorja, brez iztrebljanja živijo drug poleg drugega, bo javno priznanje k svojemu narodu samo po sebi razumljivo. Po vladnem predlogu, zgrajenem na načelu priznavanja, bi bile v jezikovno mešanih občinah Koroške nacionalno različne šole. Zveza slovenskih organizacij na Koroškem pa odklanja načelo priznavanja: za generacijo, ki je morala skozi toliko sovražstva, prisiljevanja in ustrahovanja, ni uporabno. Ravno zaradi tega je rešitev šolskega vprašanja tako težka.

Pa tudi ÖVP-jevski državni poslanec dr. Weiss je v svojem članku „Evropa in koroško jezikovno vprašanje“, objavljenem v celovski „Volkszeitung“, zastopal mnenje, ki bi si ga morali vzeti k srcu zlasti njegovi strankarski prijatelji. Tako pravi med drugim:

Zdaj je z odlokom gospoda deželnega

glavarja o koroškem manjšinskem šolskem vprašanju nastal položaj, ki zahteva veliko pozornost. Ta odredba, katere zakonitost vsekakor ostane sporna, daje za vzgojo upravičenim od njih že leta zahtevano pravico soodločanja pri močno osporavnanem vprašanju učnega jezika. S tem pa je postala preizkusni kamen za demokratično mišljenje koroškega prebivalstva. Zdaj bo treba dokazati, da je šlo pri sporu za učni jezik izključno za sprostitev od nasilja, za svobodo in pravičnost in da niso bila samo nacionalistična stremljenja na obeh straneh, ki so ga tako močno zaostрила. Sedaj velja svetu dokazati, da v leta trajajočih sporih ni šlo za boj proti nekemu jeziku in še posebno ne za boj proti ljudem, da Nemcem te dežele ni šlo za diskriminacijo slovenskega jezika in Slovencem ne za državi sovražno propagando. Ni mogoče dovolj resno svariti pred tem, da bi se iz jezikovnega vprašanja napravil narodnostni boj. Treba je misliti na tiste, ki so v glavnem prizadeti, namreč naši otroci, na katerih glavah se ne smejo poravnjavati ne politični ne nacionalni spori in ki za dogodke v preteklosti ne nosijo odgovornosti.

Mogoče je umestno, ob tej priložnosti spregovoriti tudi besedo o smotnosti priučjenja slovanskih jezikov. Ko so za avstrijski paviljon na svetovni razstavi v Bruslju iskali hostese, je bilo posebno težko najti dekleta, ki so podklovana v slovanskih jezikih. Isti problem se vedno znova tudi pojavi, kadar je treba zasesti mesta v diplomatski službi ali v uradih za zunanjo trgovino. Danes se že trudimo, čeprav tudi z manjšim uspehom, da razširimo trgovino z vzhodnimi deželami, ampak mi upamo, da bodo nekoč nastale druge politične razmere in bo odpadla železna zavesa. Potem bi se lahko razvil prav tako živahen trgovinski promet z Vzhodom, kakor danes obstoja z državami Zahoda. Takrat bomo potrebovali ljudi, ki ne govorijo samo angleško in francosko, marveč znajo tudi kakšen slovanski jezik ali imajo vsaj pogoje, da se ga lahko hitro naučijo. Mogoče bo potem, ko odpade prisilnost učnega jezika, marsikateri z bolj svobodnega vidika gledal priučenje jezikov, tudi kakšnega slovanskega.

Če bi si ta mnenja osvojili tudi današnji

Tudi v Trstu: Oblast krši zakone in ustavo

Kakor se pri nas na Koroškem odnosno v Avstriji v zadnjem času dogaja, da oblasti trpijo kršenje zakonov in ustave ali pa jih celo same kršijo, kadar gre proti koroškim Slovencem in njihovim pravicam, tako se dogaja tudi v Trstu, da italijanske oblasti kljub točnim zakonskim določilom o enakopravnosti Slovencev in njihovega jezika zavestno diskriminirajo tamkajšnjo slovensko manjšino.

Že drugič se je namreč zgodilo, da je vladni komisar za tržaško ozemlje na zahtevo šovinističnih in s fašističnim duhom prežetih strank v protislovju z določili o enakopravnosti slovenskega jezika prepovedal slovensko predvotilno zborovanje. S svojim odlokom je kot predstavnik vlade in oblasti prekršil kar štiri veljavne zakone: republiško ustavo, volilni

zakon, Ustavno listino Združenih narodov ter predvsem Posebni statut londonskega sporazuma, s katerim je bila vladi in oblasti naložena dolžnost, da bodo spoštovale načela enakopravnosti med Slovenci in Italijani.

Organizacije in predstavniki tržaških Slovencev so proti tej očitni diskriminaciji slovenske manjšine ostro protestirali ter poudarili, da je vladni komisar, ki ga je vlada poslala z namenom in nalogo, da skrbi za izvajanje ustavnih in zakonskih določil ter prispeva z modrimi ukrepi k ustvaritvi ozračja, potrebnega za sožitje in sodelovanje med Slovenci in Italijani, s svojim protiuustavnim ukrepom zadovoljil nezakonitim zahtevam nacionalističnih skupin in jih tako podprl v njihovih težnjah.

Odgovorna carinska služba na mejah

Večkrat se potniki pritožujejo, ko jih cariniki na mejah preiskavajo in stikajo za tihotapskim blagom. Tihotapstva, to je lahkega in prepovedanega zaslužka v škodo redne trgovine in medsebojne blagovne izmenjave med državami, si seve ne dovoljuje nobena država. Zaradi tega so carinski organi budni in zahtevajo od potnikov, da jim pokažejo denar in blago, ki ga izvažajo ali uvažajo. V mnogih primerih se izkaže, da imajo cariniki opravka s potniki, ki jim niti na misel ne pride, da bi tihotapili, toda cariniki so tudi le ljudje in ne morejo vedno vedeti, s kom imajo opravka, zato včasih bolj natančno izvajajo svojo službeno dolžnost tudi s človekom, ki si »črno« ne drzne prenašati nobenih stvari. Večkrat pa se primeri, da cariniki naletijo na tihotapsko blago velike vrednosti.

Prikrito, očitno za tihotapstvo namenjeno blago zasežejo, prikazano blago pa cariniki po predpisih ali pa ga mora potnik proti potrdilu deponirati.

Če je uradni postopek vljuden in dostojen, ve vsak pameten človek, da cariniki storijo le svojo dolžnost, ker imajo svoje stroge službene predpise. V takih primerih se zadeva tudi lepo izravna. Drugače je seveda, če si obmejni uradnik lašti pravico oblastneža in izvaja nad potnikom nepotrebne šikane. Tak način bi upravičeno razburjal potnike ter bi nikakor ne koristil tujskemu prometu.

bujskači, potem reševanje manjšinskega problema na Koroškem odnosno v Avstriji ne bi več povzročalo nobenih težkoč. Potem slovenščina na Koroškem ne bi bila več „tuj jezik“ in v njenem učenju nihče ne bi več videl „nasilja“.

Na carinskih mejah padejo carnikom večkrat v roke težki ptički, ki tihotapijo ogromne vrednote. Na italijanski meji so imeli cariniki, kakor se sliši, že večkrat velike uspehe. Tudi v Jugoslavijo ne potujejo le ljudje, da popijejo liter ali dva vina ter da občudujejo prirodne lepote, temveč tudi s prepovedanimi trgovskimi nameni, s tihotapskim blagom. Pred nedavnim je prevozil švicarski trgovec Hans Wengen s svojo družino v luksuznem avtu državno mejo pri Podrožčici. Jugoslovanski cariniki so se po opravljenih formalnostih pobliže zanimali za reprezentativnega potnika in njegovo elegantno

Sadna drevesca vseh vrst in sort, za 20 % ceneje kot drugod, dobavi
drevsnica inž. Marko Polzer
pd. Vazar p. Št. Vid v Podjuni —
St. Veit im Jauntal.

vozilo. In kaj so našli? V votlih vmesnih stenah avtomobilskih vrat so odkrili nič manj kot 618 možkih in ženskih švicarskih ur v vrednosti okoli 5 milijonov dinarjev. S to najdbo so cariniki brez dvoma ugotovili tihotapstvo velikega formata, čeprav pred uradnim poslovanjem tega niso mogli vedeti.

Pri zasliševanju je mož dejal, da je vzel ure s seboj v Jugoslavijo po naročilu nekega švicarskega poslovnega prijatelja, da bi jih v Jugoslaviji izročil gotovim zaupnikom. Za uslugo bi prejel provizijo v znesku 100.000 dinarjev. Konec velike transakcije je bil, da so cariniki zaplenili vse ure. Takšna odkritja so za carinike na vseh mejah najboljša šola in pobuda, da s še večjo vnemo izvajajo svojo odgovorno službo.

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program. — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.

II. program. — 6.00, 7.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Zveneče razno — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert — 14.45 Prav za vas — 15.45 Iz književnosti — 17.55 Sami šlagerji — 19.30 Odmev časa.

Sobota, 11. oktober:

I. program: 8.45 Širni p'sani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 14.30 Pozdrav nate — 16.20 Za mladino — 17.10 Koncert — 18.15 Vseved iz Roža ima besedo (slov.) — 19.00 Srečanje pri Donauland — 21.00 Naš 100.000 šilinski quiz.

II. program: 9.15 Ti in žival — 11.00 Narodne pesmi — 14.15 Pristanjšča, dekleta in mornarji — 14.45 Tehnični pregled — 15.00 Mladinski koncert — 17.10 Lepa pesem — 19.35 Operni koncert — 21.00 Operetni koncert.

Nedelja, 12. oktober:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 9.00 Jutranje melodije — 11.30 Veselo petje, veselo igranje — 14.30 Pozdrav nate — 17.05 Plesne melodije — 19.00 Športna poročila — 20.10 „Kdo je storilec“, kriminalna uganka.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 9.00 Operni koncert — 16.00 Glasba za ples — 18.00 Melodije iz filmov — 19.45 Oddaja zveznega kanclerja — 20.00 Lovske zabavice.

Ponedeljek, 13. oktober:

I. program: 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. Trdi orehi (slov.)

RADIO PROGRAM

— 16.00 Baletna glasba iz operet — 17.10 Podeželjski zvoki — 18.40 Za ženo in družino (slov.) — 20.15 V slučaju slučajja...

II. program: 9.35 Dela velikih mojstrov — 15.30 Vedno veselo — 17.15 Znanje za vse — 17.55 Zabavni koncert — 19.30 Spomin na Josepha Haydna.

Torek, 14. oktober:

I. program: 8.45 Kaj vas napravi nervozne? — 14.00 Poročila, objave. Za uho in peto (slov.) — 16.00 Južne impresije — 17.10 Popoldanski koncert — 19.15 „Ženska zvišaja“ komična opera.

II. program: 8.20 Glasba na tekočem traku — 15.30 Glasba iz filmov — 16.00 Oddaja za žene — 17.55 Samo zate — 20.00 Naša mala igralna doza.

Sreda, 15. oktober:

I. program: 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. Kar želite, zaigramo (slov.) — 16.00 Varna glasba — 17.10 Glasba, ki se nam dopade — 18.10 Govori se o tem — 20.15 Življenje polno glasbe: Ray Martin.

II. program: 8.20 Za razvedrilo — 14.15 Avstrijska glasba — 15.30 Zabavno in veselo — 16.30 Gaudeamus igitur — 17.55 Popoldanski koncert — 19.30 „Elektra mora žalovati“, slušna igra.

Četrtek, 16. oktober:

I. program: 8.45 Avstrijci v inozemstvu — 14.00 Poročila, objave. Gospodarska šola za vsakogar (slov.) — 16.00 Dobre volje — 17.10 Popoldanski koncert — 18.30 Mladina v poklicu — 18.40 Oddaja za kmete — 19.00 Prilcesinja dneva — 20.15 Potovanje v Ennstal — 21.00 Zveneča alpska dežela.

II. program: 8.10 Glasba na tekočem traku — 16.00 Oddaja za žene — 17.55 Popoldanski koncert — 19.30 Kdo je kdo? — 20.00 Zveneči filmski magazin — 21.00 Serenada.

Petek, 17. oktober:

I. program: 8.45 Pesmi in glasba iz Koroške — 14.00 Poročila, objave. Okno v svet. Akustični mladinski list (slov.) — 17.10 Baletna glasba — 19.05 Zgrabi srečo — 20.15 „Hotel Paradiso“, slušna igra.

II. program: 8.20 Zabavne melodije — 15.30 Glasba skrbi za dobro voljo — 16.30 Melodije za naše male — 17.15 Znanje za vse — 17.55 Popoldanski koncert — 19.30 Narodna glasba — 20.00 Pozdrav z Dunaja.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 11. oktober:

5.00 Jutranje melodije — 8.05 Mladina poje — 10.10 Pesmi in plesi iz Srbije — 10.35 Od valčka do foxtrota — 11.00 Iz francoskih oper — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.40 Izpod zelenega Pohorja — 13.55 V ritmu sambe, rumbe in mambe — 14.30 Voščila — 15.40 S knjižnega trga — 17.25 Za prijetno zabavo — 18.00 Jezikovni pogovori — 18.45 Okno v svet — 20.00 RTV Ljubljana za konec tedna... — 21.00 Zabavni zvoki.

Nedelja, 12. oktober:

6.00 Veder nedeljski jutranji pozdrav — 7.35 Pihalne godbe se kosajo — 8.00 „Trije mehovi laži“, mladinska igra — 9.10 Zdaj pojmo, zaigramo... — 11.05 Izbrali smo za vas — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.15 Voščila — 15.25 Z domačimi zabavnimi ansambli — 16.30 Glasbeni mozaik — 17.30 Lesena skleda — radijska igra — 20.00 „Triumph varieté“.

Ponedeljek, 13. oktober:

5.00 Jutranja godba — 6.40 Naš jedilnik — 8.05 Orkestralna matineja — 9.00 Pisani zvoki z Dravskega polja — 9.20 Poje mladina — 10.10 Od arije do arije — 11.35 Popovka za popevko — 12.15 Kmetijski nasveti — 14.35 Zabavni potpourri — 16.00 V sve-

tu opernih melodij — 18.15 Polke in valčki — 18.30 Športni tednik — 20.00 Plesni in zabavni orkester igra.

Torek, 14. oktober:

5.00 Za dobro jutro — 8.05 Poje Ljubljanski vokalni oktet — 9.00 Odlomki iz slovanskih oper — 10.45 Za dom in žene — 11.00 Nekaj dalmatinskih pesmi — 11.30 Oddaja za otroke — 12.15 Kmetijski nasveti — 14.15 Zanimivosti — 14.30 Voščila — 16.00 Za ljubitelje glasbe — 18.00 Družinski pogovori — 20.00 Koncert komornega zbora.

Sreda, 15. oktober:

5.00 Jutranje melodije — 8.05 Lahka glasba — 9.00 Jezikovni pogovori — 10.10 Zbori „Svobod“ poje — 11.00 Poje Frank Sinatra — 11.15 Iz filmov in glasbenih revij — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Pojo in igrajo Veseli planšarji — 14.35 Zabavni zvoki — 16.00 Koncert po željah — 17.10 Stanek ob petih — 17.30 Z ljudsko pesmijo po Jugoslaviji — 18.00 Kulturna kronika — 20.00 S salzburškega festivala.

Četrtek, 16. oktober:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.40 Potopisi in spomini — 10.10 Poslušajmo ansambel Srečka Dražila — 10.30 Revija popevk — 11.30 Oddaja za cicibane — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Iz Verdijevih oper — 14.30 Voščila — 17.10 Domači in tuji skladatelji in solisti — 18.15 Melodije à la carte — 20.05 Četrtek večer domačih pesmi in naprevov.

Petek, 17. oktober:

5.00 Pester spored melodij — 8.05 Od arije do arije — 8.40 Triumph variete — 9.40 Kmečka godba vam igra — 11.00 Za dom in žene — 12.00 Slovenske narodne — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.45 Poje zbor Norman Luboff — 13.30 Iz oper in baletov — 14.35 Napevi za razvedrilo — 16.00 Perkovo glasbeno popoldne — 17.10 Domači zabavni ansambli — 18.00 Radijski leksikon — 18.10 Moderni ritmi — 20.30 Mojsrška dela koncertne literature.